

Manus för PUK-Bot

Finansiär:

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ
UNDERSVINGS- OCH KULTURMINISTERIET

Innehållsförteckning

*****	1
1. VIKTIG INFORMATION FÖR DEN STUDERANDE	2
2. EXAMINA I EN YRKESLÄROANSTALT	6
3. GRUNDEXAMEN	8
4. EXAMENSDEL	30
5. PUK och personlig tillämpning	32
6. PUK-ordlista	48
7. LÄRANDE I ARBETSLIVET	55
8. UTBILDNINGSAVTAL OCH LÄROAVTAL	58
9. BEDÖMNING	62
10. YRKESEXAMEN (YE) OCH SPECIALYRKESEXAMEN (SYE)	67
11. ORDLISTA	70

INLEDNING

Manus: Minna Kröpi, Etelä-Savon ammattiopisto, FRIS-projektet, minna.kropi@esedu.fi

Bearbetning till lätt språk: Tuija Takala, Stadin AO, FRIS-projektet.

HoksBotti käsikirjoitus © 2024 by Minna Kröpi Vierko-hanke is licensed under [CC BY-NC-SA 4.0](#)

Observera att texten är en översättning av ett finskspråkigt manuskript och att läroanstalternas Wilma-versioner kan skilja sig från varandra. Vissa bilder måste kanske därför bearbetas eller ändras, så att de passar just den egna versionen.

Länken: [HoksBotti](#) fungerar ända till 31.12.2024 för att man ska få bekanta sig med den.

Målgrupp: Studerande med främmande språk som modersmål inom yrkesutbildningen.

Målsättning: Att vägleda den studerande att förstå och tillägna sig yrkesutbildningens terminologi och praxis, och därigenom stärka hens äganderätt till PUK-processen och förvärvande av kunnande.

Läsanvisningar för manuset:

Chattbotens repliker är i turkos färg.

- De indragna replikerna i punktform är användarens reaktioner och val under samtalets gång.

Rubrikerna är i grön färg.

Hej Studerande!

Tryck på ordet "Hej!" nedan

- Hej!

Jag är PUK-Boten. Vem är du?

Ge dig själv ett smeknamn
som jag kan kalla dig.

- (Den studerande skriver sitt namn i lådan @namn)

Trevligt att träffas, @namn!

Du studerar nu ett yrke.

Fint!

- Ja!

Jag berättar viktiga saker om studierna för dig.

Jag försöker använda mig av lätt svenska.

Jag vill hjälpa dig, @namn.

Jag berättar vad som händer under studierna.

- Okej.

Det här är HEMSIDAN.

Du kan komma tillbaka till den här sidan
då du väljer ordet "HEMSIDA".

Välj vilken sak du vill ha information om.

1. Viktig information för den studerande
2. Examina i en yrkesläroanstalt
3. Grundexamen (ge)
4. Examensdel
5. PUK och personlig tillämpning
6. PUK-ordlista
7. Lärande i arbetslivet
8. Utbildningsavtal och läroavtal
9. Bedömning
10. Yrkesexamen (ye) och specialyrkesexamen (sye)
11. Ordlista: yrkesutbildning

1. VIKTIG INFORMATION FÖR DEN STUDERANDE

Lärarna och studiehandledarna har berättat viktiga saker om studierna för dig. Du kan alltid fråga dem på nytt om det är något som är svårt.

Läs ännu dessa anvisningar. De är samma för alla studerande.

Välj "HEMSIDA", då du vill gå tillbaka till början. Välj följande ämne där.

1.1. Du studerar inom yrkesutbildningen

@namn, du är nu en studerande inom yrkesutbildningen. Hur känns det?

- Riktigt bra!
Trevligt att höra!
- Det känns spännande...
Det är helt vanligt att en ny sak känns spännande.
Jag tror dina studier går riktigt bra!
- Jag kan inte säga.
Att studera ett yrke är nytt för dig.
Jag tror att dina studierna går bra!
- Jag funderar på om jag har valt rätt yrke...?
Jag förstår att du tänker så nu.
Att välja ett yrke är en stor sak.
Du kan prata med läraren eller studiehandledaren.
Berätta för dem vad du tänker.
Det hjälper att prata om det!
- Ja!

Studierna går bra om du kommer ihåg dessa saker:

- Sköt om dina egna studier.
 - Gör uppgifterna.
 - Meddela läraren om frånvaro.
 - Följ läroanstaltens regler och tidtabeller.
- Jag lovar att göra det!

1.2. Delta i undervisningen - var inte frånvarande

Du studerar nu ett yrke i skolan.
Läs dessa saker noggrant.

- Ok.

Delta i undervisningen

Du måste delta i undervisningen.

Det betyder att

- du måste komma till skolan alltid då du har lektioner.
- du måste delta i en arbetslivsperiod alltid då man har kommit överens om det.
- du ska alltid vara på plats i tid.
Du kommer vid det klockslag då undervisningen eller arbetet börjar.
Du ska inte komma för sent.
- Om lektionen eller arbetet börjar kl. 8.00 ska du vara på plats då, INTE 8.05.

- Ok.

Frånvaro

Du kan vara borta endast då

- du är sjuk
- du har kommit överens med läraren om att du får vara borta.

- Okej!

Meddela om frånvaro:

- Meddela alltid den ansvarige läraren om du har blivit sjuk.
- Be läraren om lov på förhand, om du måste sköta något viktigt ärende under skoltiden.
Be om lov på arbetsplatsen under en arbetslivsperiod, om du måste sköta något viktigt ärende under arbetstiden.
- Kom ihåg: sköt dina ärenden under fritiden.

➔ Kom alltså ihåg att be om lov!

- Jag förstår!

1.3. Studiero och skolans regler

Undervisningen får inte störas.
Läraren kan befälla dig att lämna klassen, om du stör undervisningen.

Det finns regler i skolan.
Du måste följa skolans regler.

Reglerna är till för att det ska kännas bra och tryggt för alla.

- Okej!

Vad händer om du bryter mot reglerna?

Du får en varning eller blir till och med avstängd från skolan om du allvarligt bryter mot skolans regler.

Att bli avstängd från skolan betyder att du inte längre får studera. Då förlorar du din rätt att studera, alltså studierätten.

Det är viktigt att du följer reglerna: då mår alla bra!

- Okej.

1.4. Goda seder

Goda seder är en del av yrkesskickligheten. Beteende betyder hurdan du är med andra.

Jag tror att du har goda seder och ett gott beteende, alltså att du betar dig väl!

- Ja!

Här får du information om goda seder.

- Ok.

Hälsa alltid. Det hör till goda seder. Då beaktar du den andra personen. Så visar du att du uppskattar hen.

I Finland skakar man ofta hand.

- Ja.

Kom i tid. Kom inte för sent.

Att komma för sent är en dålig sak och ett dåligt beteende. Du stör lärarens undervisning

och de andra studerandenas lärande
om kommer för sent.

Du stjälar en annan persons tid
då hen väntar på dig.

- Jag förstår.

Tänk på hur du pratar.
Välj goda, artiga ord.
På arbetsplatsen eller i skolan passar det inte
att svära, använda kränkande språk
eller kalla människor eller grupper
vid nedsättande namn.

- Jag förstår.

Omgivning.
Se till att omgivningen hålls ren.
Skräp i skräpkorgen,
flaskor till flaskåtervinningen!

- Så klart!

Inga rusmedel!
Rusmedel är alkohol, droger,
tobak och e-cigarett.

Kom ihåg:

- Du får inte röka cigaretter
eller e-cigarett på skolgården.
- Du får inte använda
alkohol eller droger på skolområdet.
- Du får inte komma till skolan i berusat tillstånd,
alltså då du har använt alkohol eller droger.

- Jag förstår.

@namn, jag berättade om många regler för dig.
Reglerna är viktiga
för att det ska kännas bra och tryggt för alla i skolan.
Följ dem, tack!

- Ja!

2. EXAMINA I EN YRKESLÄROANSTALT

EXAMINA I EN YRKESLÄROANSTALT

I yrkesläroanstalten = yrkesskolan = yrkesutbildningen finns det olika examina.

De är grundexamina eller vidareutbildningar.

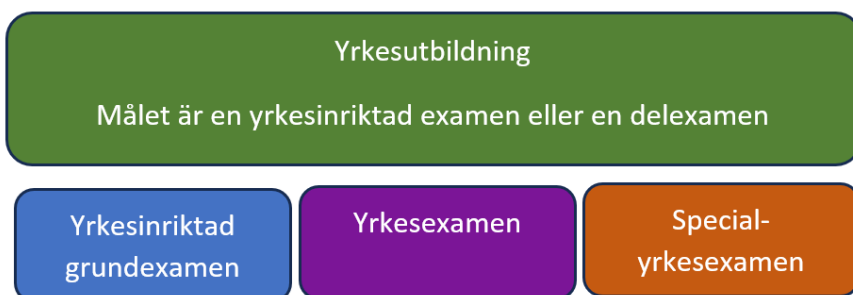
- Berätta mer

Du kan söka en arbetsplats då du har avlagt en examen och fått ett betyg.

- Ok

Det finns examina på olika nivåer:

- Yrkesinriktad grundexamen (ge)
- Yrkesexamen (ye)
- Specialyrkesexamen (sye)

Grundexamen passar för en person, som inte har

- ett yrke
- arbetserfarenhet av ett yrke som hen vill ha.

Grundexamen:

Man börjar vanligen studierna med en yrkesinriktad grundexamen.

- Ok

Yrkesexamen och specialyrkesexamen är för personer, som redan har ett yrke och arbetserfarenhet.

De är **vidareutbildningar**.

- Ok.

Man kan också studera endast examensdelar.

Studietiden är då kortare än för en hel examen.

Här berättar jag för dig mest om grundexamen.

Välj "HEMSIDA",
då du vill gå tillbaka till början.
Välj följande ämne där.

3. GRUNDEXAMEN

Yrkesinriktad grundexamen = grundexamen = ge.

Jag ger dig nu mycket information om grundexamen.
Jag rekommenderar att du läser allt detta.

Välj vilket ämne du vill läsa mer information om.

Välj "HEMSIDA",
då du vill gå tillbaka till början.
Välj följande ämne där.

3.1. Vad är en grundexamen?

Yrkesinriktad grundexamen = grundexamen = ge.

@namn, kan du säga
om det är en grundexamen du studerar?

- Ja, jag studerar en grundexamen.
Bra!
- Nej, jag studerar inte en grundexamen.
Okej. Trevligt att du ändå vill
läsa information om grundexamen.
- Jag vet inte.
Det gör inget.
Titta på namnet på den examen
som du nu studerar.
Där får du reda på det.
Det kan till exempel vara
grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen
= närvårdarens yrke.
Eller det kan vara till exempel
grundexamen i logistik
= förarens yrke.
- Okej!

Grundexamen passar för en person
som inte har

- ett yrke
- arbetserfarenhet av ett yrke
som hen vill ha.

Man börjar vanligen yrkesutbildningen
med en grundexamen.

- Okej.

Grundexamen kan till exempel vara grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen eller grundexamen inom byggnadsbranschen.

Vad är namnet på din examen?

Kolla upp det.

Det är viktig information för dig.

- Ok. Berätta mer.

En grundexamen har examensdelar.

Av dem blir det en hel examen.

En grundexamen har:

1. Yrkesinriktade examensdelar
2. Gemensamma examensdelar

Yrkesinriktad grundexamen totalt 180 kp

Yrkesinriktade
examensdelar 145 kp

Gemensamma
examensdelar 35 kp

- Ok.

En fråga till dig:

Vem kan avlägga en grundexamen?

- a) En person som vill lära sig ett nytt yrke, till exempel kock.
Rätt! En grundexamen är för en person som inte har ett yrke eller arbetserfarenhet av det yrke som hen vill ha. Bra!
- b) En person som redan har arbetat till exempel som kock i flera år.
Kolla ditt svar, varsågod.
Om en person har arbetat redan i flera år, behöver hen inte längre en grundexamen.
Svara nu igen.
- c) En person som inte vet vad hen vill studera.
Kolla ditt svar.
Det är viktigt att veta hurdant arbete man vill ha.
Svara nu igen.

3.2. Vad är kompetenspoäng?

Läs den här punkten noga,
för **kompetenspoängen är viktiga i studierna.**

Antalet kompetenspoäng berättar
hur omfattande studierna eller examen är.
En yrkesinriktad grundexamen har **180 kp.**

- Ok.

Grundexamen består av olika delar,
alltså **examensdelar.**
De har olika antal kompetenspoäng:
en del är större än andra.

- Berätta mer.

En yrkesinriktad grundexamen har 180 kp.

Ett års studier är ungefär 60 kp.
Det betyder att det tar ungefär 3 år
att studera för en yrkesinriktad grundexamen.

- Ok

En fråga till dig, @namn:
Hur många kompetenspoäng
får du på **ett år?**

- a) 30 kp

Bra försök,
men svaret är inte rätt.
Kolla upp saken
och försök igen.

- b) 60 kp

Rätt!
Du får 60 kompetenspoäng
under ett år,
om du studerar flitigt.

- c) 90 kp

Bra försök,
men svaret är inte rätt.
Kolla upp saken
och försök igen.

3.3. Vad studerar du i en grundexamen?

I en grundexamen studerar du de viktigaste sakerna i ett yrke.

- Okej.

Du blir yrkeskunnig då du lär dig de viktigaste sakerna i ett yrke.

- Ja.

I grundexamen studerar du

1. Yrkesinriktade examensdelar (145 kp).
2. Gemensamma examensdelar (35 kp).

- Ok

1. Yrkesinriktade examensdelar:
I dem lär du dig yrkets grundläggande saker.

- Ok

Varje examen har egna ,olika yrkesinriktade examensdelar.

En närvårdarstuderande studerar till exempel andra saker än en kockstuderande. En närvårdarstuderande har alltså andra, särskilda yrkesinriktade examensdelar än en kockstuderande.

En klar sak, eller hur?

- Ja!

De yrkesinriktade examensdelarna är en stor helhet. Det finns många av dem, 145 kp.

145 kp betyder nästan 2,5 års studier.

- Ok.

2. Gemensamma examensdelar (GEM)

Du studerar till exempel svenska, matematik och kunnande om arbetslivet.

Studerandena behöver GEM-kunskaper och -färdigheter i alla yrken.

- Ok.

GEM är likadana

i varje grundexamen.

GEM är en mindre helhet än de yrkesinriktade examensdelarna. Det finns 35 kp GEM.

35 kp betyder ungefär ett halvt års studier.

- Ok.

Jag berättar senare mer om dem båda, alltså om

- Yrkesinriktade examensdelar
- Gemensamma examensdelar.

- Okej!

En fråga till dig, @namn:

Vad studerar man i en grundexamen?

- a) Bara yrkesinriktade examensdelar
@namn, kolla upp saken och försök igen
- b) Bara gemensamma examensdelar
@namn, kolla upp saken och försök igen
- c) Yrkesinriktade och gemensamma examensdelar
Rätt, @namn!
I en grundexamen studerar man båda: yrkesinriktade examensdelar och gemensamma examensdelar.
- Ja!

3.4. Vad är en examensdel?

Examensdel = en del av din examen

Lärarna säger ofta:

"Examensdel."

Därför är det viktigt att du förstår vad det betyder.

- Ok.

En examen är en stor helhet.

Jag berättade tidigare för dig att det finns två stora delar i en grundexamen:

1. Yrkesinriktade examensdelar
2. Gemensamma examensdelar.

Titta på bilden.
Förstår du detta?

Yrkesinriktad grundexamen totalt 180 kp

Yrkesinriktade
examensdelar 145 kp

Gemensamma
examensdelar 35 kp

- Ja

Bra! Vi fortsätter alltså!

- Kanske.

1+1 = 2, eller hur?
Yrkesinriktade examensdelar
+ Gemensamma examensdelar
= Yrkesinriktad grundexamen.

Vi fortsätter!

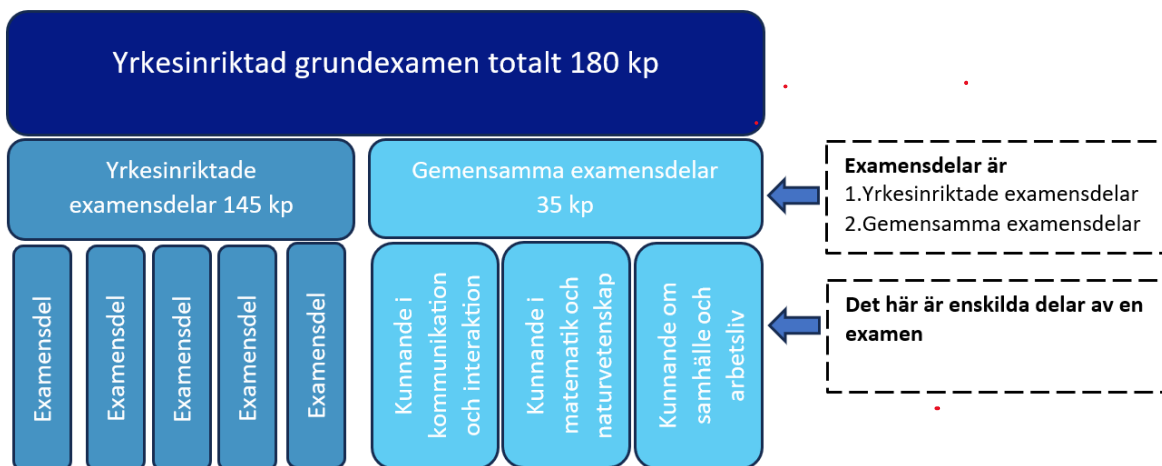
- Nej.

1+1 = 2, eller hur?
Yrkesinriktade examensdelar
+ Gemensamma examensdelar
= Yrkesinriktad grundexamen.
Vi fortsätter!

- Ok.

Det finns **många små delar**
i de yrkesinriktade
och gemensamma examensdelarna.

Flera examensdelar = en hel examen.

Se på bilden

Hela examen består av 180 kp.

En examen innehåller flera yrkesinriktade examensdelar och flera gemensamma examensdelar.

- En examensdel är mindre än en hel examen.
- En examensdel = en del av en hel examen.
- En examensdel = en del av kunnandet som du behöver i yrket.

- Hur stor är en examensdel?

Det varierar.
En examensdel kan vara till exempel 30 kp eller 50 kp.

- Jag förstår.
Fint! Vi fortsätter!
- Jag förstår inte.
Det här kan vara svårt att förstå.
Okej. Titta på det här igen.
- Ok.

En fråga till dig, @namn.
Vad är en examensdel?

- a) Det är en grundexamen.
Nej, det är inte en grundexamen.

Kolla ditt svar,
försök igen.

- b) Det är en del av en hel examen.
Rätt!
En examensdel är en liten del av en hel examen.
Det finns många examensdelar i en hel examen.
- c) Det är en svår sak
Sant, det är en svår sak att förstå.
Svaret är nu fel.
Försök igen, varsågod.

3.5. Yrkesinriktade examensdelar

Yrkesinriktade examensdelar
= du studerar saker, kunskaper och färdigheter
som du behöver i yrket.

Den största delen av studierna i en grundexamen
är yrkesinriktade examensdelar.
Sammanlagt är de 145 kp.

Varje examen har egna, särskilda
yrkesinriktade examensdelar.

- Ok

Det finns många yrkesinriktade examensdelar.
De är olika stora.

En examensdel kan vara
till exempel 20 kp.
En annan kan vara 30 kp.
Sammanlagt är de 145 kp.

Då du studerar en hel examen,
studerar du alla examensdelar.

- Ok

Till exempel en kock studerar åtminstone
sådana här yrkesinriktade examensdelar:

- Att arbeta inom restaurangverksamhet, 20 kp
- Tillredning av lunchrätter, 40 kp
- Tillredning av mat i portioner, 25 kp

- Ok

Varje kock ska kunna grundläggande saker i yrket.
Hen kan till exempel tillreda

- lunchrätter
- mat i portioner.

- Ok!

Kolla upp examensdelarna i din examen.

Läs dem i **examensgrunderna**.

Vilka grundläggande saker måste du lära dig?

I följande punkt berättar jag

vad **examensgrunderna** betyder.

- Ok

En fråga till dig, @namn:

En examen innehåller yrkesinriktade examensdelar.

Vad studerar du i dem?

- a) Kunnande om arbetslivet.
Nej, i de yrkesinriktade examensdelarna studerar du inte kunnande om arbetslivet.
Det studerar du i GEM-studierna.
Kolla upp saken och försök igen.
- b) Matematik
Nej, i de yrkesinriktade examensdelarna studerar du inte matematik.
Det studerar du i GEM-studierna.
Kolla upp saken och svara igen
- c) Kunskaper och färdigheter som behövs i det egna yrket
Rätt, @namn!
I de yrkesinriktade examensdelarna studerar du viktiga grundläggande saker i ditt eget yrke.

3.6. Vad betyder examensgrunderna?

Examensgrunderna berättar vilka saker en examen innehåller.

- Berätta mer!

Examensgrunderna är som en bok med många kapitel.

I examensgrunderna finns

- examensdelar
- krav på yrkesskicklighet, alltså saker som du måste kunna
- mål för kunnande, alltså saker

- som du måste kunna
- information om var du kan genomföra yrkesproven, alltså påvisa kunnandet
- information om hur ditt kunnande bedöms.
- Ok.

Examensgrunderna är likadana för alla studerande i Finland som studerar samma examen. De studerande studerar samma saker till exempel i S:t Michel och i Helsingfors.

- Ok.

Varje examen har egna examensgrunder. Till exempel är examensgrunderna för social- och hälsovårdsbranschen annorlunda än för grundexamen inom restaurang- och cateringbranschen.

- Ok.

Jag repeterar ännu:

I examensgrunderna finns innehållet i examen:

- examensdelar
- krav på yrkesskicklighet, alltså saker som du måste kunna
- mål för kunnandet, alltså saker som du måste kunna
- yrkesprov och påvisande av kunnande
- bedömning.

- Okej.

Jag ger dig råd om du vill läsa examensgrunderna för din examen. Det kan hända att de är svåra att hitta.

- Jag vill inte läsa dem nu.

Okej. Välj sedan följande ämne som du vill läsa.

- Ja, jag vill läsa dem nu.

Examensgrunderna finns på internet:
[Yrkesutbildning – eGrunder \(Välj: Svenska\)](#).

Anvisningar:

1. Öppna länken.
2. Kolla vad det officiella namnet på din examen är.
3. Skriv in namnet på examen i sökfältet, till exempel "Grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen".

4. Du får många alternativ.
Välj det nyaste,
till exempel "Träder i kraft 1.8.2024".
5. Öppna: "Grunderna".
6. Öppna: "Uppbyggnaden av examen".

Du får också dina egna examensgrunder av läraren.

Det kan hända att det
inte är lätt att läsa examensgrunderna.
Det är svår svenska.

- Ok.

Fråga: Vad betyder examensgrunderna?

- a) I examensgrunderna beskrivs examensdelarna.
- b) I examensgrunderna beskrivs
vad jag måste kunna och lära mig.
- c) I examensgrunderna berättas det
hur jag kan visa vad jag kan.

Ja, alldeles rätt!
Alla svar är rätt här!

- Bra!

Det är viktigt att känna till de egna examensgrunderna.
Där berättas det om sådant som gäller din examen.

- Okej!

3.7. Vad betyder krav på yrkesskicklighet?

En examen har många examensdelar.
En examen = många examensdelar.

Jag berättade om det här tidigare, kommer du fortfarande ihåg det?

- Ja.

Jag delar in orden **krav på yrkesskicklighet** i delar:

- yrke = det yrke som du nu studerar.
- skicklighet
= Du behöver skicklighet i yrket.
Skicklighet betyder att du kan något,
då du har studerat och övat det.
- krav
= Du måste lära dig och kunna färdigheterna i yrket
så att du kan bli färdigutbildad och få arbete.

- Ok.

Varje examensdel har krav på yrkesskicklighet. Kraven på yrkesskicklighet är en lista på saker som du måste kunna i ett yrke.

- Ok.

Krav på yrkesskicklighet finns i varje examensdel.

Det är viktigt att du känner till kraven på yrkesskicklighet.

Krav på yrkesskicklighet = saker som du måste lära dig och kunna.

- Okej.

Vill du läsa ett exempel?

- Ja, tack!

Jag ger dig nu ett exempel på krav på yrkesskicklighet.

Kockstuderande:

- Namnet på grundexamen är **grundexamen inom restaurang- och cateringbranschen.**
 - Namnet på en examensdel är tillredning av lunchrätter, 40 kp.
 - 40 kp = En kockstuderande studerar detta mer än ett halvt år. Kommer du ihåg: 30 kp = ett halvt års studier.
 - En kock behöver kunna tillreda lunchrätter, alltså mat som äts ungefär kl. 11–13. Lunchrätter äts på arbetsplatser, i skolor, på daghem, restauranger osv.
- Ok.

Läs kraven på yrkesskicklighet för kockstuderande, examensdelen för tillredning av lunchrätter:

Den studerande kan

- ta emot, förvara och hantera råvaror
 - tillreda lunchrätter och bakade produkter
 - betjäna kunder
 - utföra uppgifter som har att göra med att avsluta arbetsskiftet
 - bedöma sitt eget kunnande och sin verksamhet som medlem i arbetsgemenskapen.
- Ok.

En kockstuderande måste kunna många saker. Det räcker inte att hen kan laga god mat. Den studerande behöver mycket tid och träning

så att hen lär sig och kan alla de saker som finns med i kraven på yrkesskicklighet.

Kunnande = kunskaper och färdigheter.

- Jag förstår.

Till kraven på yrkesskicklighet hör också **bedömning av kunnandet**.

Bedömning är det att läraren tar reda på hur väl du kan utföra något.

Jag berättar mer om det under punkten "Bedömning", "Bedömning av kunnande".

- Ok.

Ta reda på vad du måste kunna. Du hittar kraven på yrkesskicklighet i examensgrunderna för din examen.

- Hjälp mig att hitta dem.

Examensgrunderna finns på internet: [Yrkesutbildning - eGrunder \(opintopolku.fi\)](https://www.opintopolku.fi) (Välj: Svenska).

Anvisningar:

1. Öppna länken.
2. Kolla vad det officiella namnet på din examen är.
3. Skriv in namnet på examen i sökfältet, till exempel "Grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen".
4. Du får många alternativ. Välj det nyaste, till exempel "Träder i kraft 1.8.2024".
5. Öppna: "Grunderna".
6. Öppna: "Uppbyggnaden av examen".

- Ok.
- Jag vill inte titta på dem nu.

En fråga till dig, @namn: Varför finns det krav på yrkesskicklighet?

- a) Den studerande vet, vad hen måste lära sig och kunna.

Rätt!

Ja, den studerande känner till kraven på yrkesskicklighet, vad hen måste lära sig och kunna.

- b) Kraven är trevliga.

Bra om kraven är trevliga!
Det är inte det rätta svaret på frågan.
Kolla svaret och försök igen.

- c) Kraven är svåra.

Ja, de kan vara svåra.
Det är inte det rätta svaret på frågan.
Kolla svaret och försök igen.

3.8. Obligatoriska och valbara examensdelar

En examen innehåller **obligatoriska** och **valbara** examensdelar.

Obligatorisk =
Du måste studera de obligatoriska examensdelarna.
Läraren berättar vad du ska studera.

Valbara =
Du får välja vad du studerar.
Läraren berättar vad du själv kan välja.

- Berätta mer.

Det finns obligatoriska och valbara studier
i de yrkesinriktade examensdelarna
och i de gemensamma examensdelarna.

Din examen har

Yrkesinriktade studier (145 kp):

- obligatoriska examensdelar
- valbara examensdelar

Gemensamma studier (GEM) (35 kp):

- obligatoriska GEM-studier, 27 kp
- valbara GEM-studier 8 kp
- Ok.

Yrkesinriktade examensdelar, **obligatoriska:**

Du måste lära dig
kunskaperna och färdigheterna i de obligatoriska examensdelarna.
De obligatoriska examensdelarna innehåller
de allra viktigaste sakerna i ditt yrke.

- Ok.

Yrkesinriktade examensdelar, **valbara:**

Läraren berättar för dig
vilka examensdelar du själv kan välja.
Du väljer bland dem
sådana som du vill studera

Du måste studera dem för att din examen ska bli klar.

- Ok.

I vissa examina väljer man ett **kompetensområde** under studietiden. Det är ett viktigt val.

Kompetensområdet påverkar de obligatoriska och valbara examensdelarna. Läs mer om kompetensområde, se GRUNDEXAMEN.

- Ok.

Du planerar tillsammans med läraren vilka examensdelar du avlägger. Se: PUK.

- Ok.

En fråga till dig, @namn: Vad är en obligatorisk examensdel?

- Jag måste gå till skolan.
Nej @namn, obligatorisk examensdel betyder inte det. Försök igen.
- Jag måste gå till arbetsplatsen.
Nej @namn, obligatorisk examensdel betyder inte det. Försök igen.
- Jag måste lära mig alla kunskaper och färdigheter i examensdelen.
Rätt!
Den obligatoriska examensdelen innehåller viktiga kunskaper och färdigheter i yrket. Du måste studera och lära dig dem då du avlägger examen.

En annan fråga till dig: Vad är en valbar examensdel?

- a) Jag väljer när jag går till skolan.
Nej, en valbar examensdel betyder inte det. Försök igen.
- b) Jag kan själv välja vad jag studerar.
Rätt! Du väljer själv de examensdelar

som har alternativ.
Läraren hjälper dig
då du väljer valbara examensdelar
bland skolans alternativ.

- c) Jag väljer
när jag går till arbetsplatsen.
Nej, en valbar examensdel betyder inte det.
Försök igen.

3.9. Vad är ett kompetensområde?

I ett kompetensområde får du
mer kunskaper och kunnande om en särskild sak i yrket.

Ordet **kompetensområde** består av:
kompetens = kunnande = du kan
område = yrke

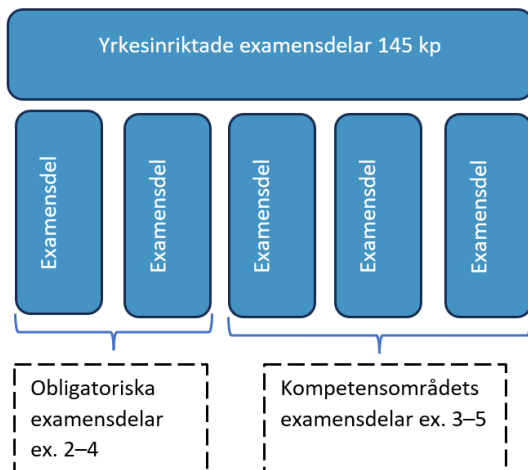
- Ok.

Kompetensområden finns i ganska många grundexamina.
Ett kompetensområde har yrkesinriktade examensdelar.
Alla grundexamina har inte kompetensområden.

- Ok

Du väljer ett kompetensområde
som hör till din examen.
Välj ett sådant som intresserar dig.
I ett kompetensområde studerar du yrket mer.

- Ok.

Du studerar först de obligatoriska examensdelarna.
Sedan väljer du kompetensområde.

Kompetensområdet har egna examensdelar
= Du får mer kunnande.

- Berätta mer.

I kompetensområdet får du mer kunnande om något i ditt yrke.

Du får nya färdigheter för ditt arbete. Därför är kompetensområdet kopplat till hurdant arbete du vill ha.

- Ok

Jag ger dig exempel på kompetensområden.

- Okej.

Exempel 1 på kompetensområden:

Du vill bli kock.

Du studerar grundexamen inom restaurang- och cateringbranschen. Grundexamen har 180 kp.

- Du studerar den obligatoriska examensdelen: "Att arbeta inom restaurangverksamhet".
- Du väljer ett kompetensområde. Du har två alternativ: "Kundservice" eller "Matservice".
- Du väljer "Matservice", eftersom du vill bli kock.
- Efter valet studerar du två obligatoriska examensdelar för kompetensområdet: "Tillredning av lunchrätter" och "Tillredning av mat i portioner".
- Du studerar också valbara examensdelar för kompetensområdet, till exempel "Matproduktion i storkök", "Verksamhet inom servicekök" osv.

Läraren berättar och hjälper dig med allt.

- Ok

Exempel 2 på kompetensområden:

Du vill bli förare (chaufför).

Du studerar grundexamen i logistik, 180 kp.

- Du studerar den för alla obligatoriska delen "Arbete i en arbetsmiljö inom logistikbranschen".
- Du väljer ett kompetensområde. Du har tre alternativ: "Transportservice", "Servicelogistik" eller "Flygplatservice".
- Du väljer "Transportservice".
- Sen väljer du igen: "Lastbilsförare", "Bussförare" eller "Kombinationsfordonsförare" (=långtradare).
- Du väljer "Lastbilsförare" och studerar två obligatoriska examensdelar: "Arbete som lastbilsförare" och

”Grundläggande yrkeskompetens inom transportbranschen”.

- Du studerar också valbara examensdelar, till exempel ”Transport av styckegods” och ”Transport av temperaturreglerade livsmedel”.

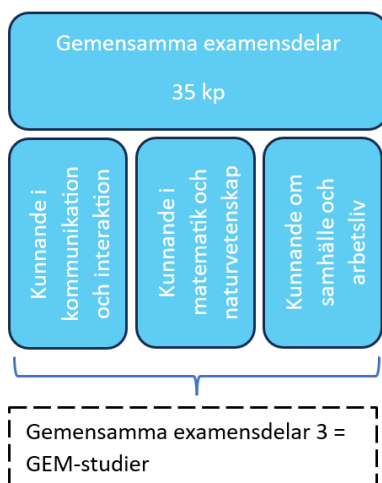
Läraren berättar för dig och hjälper dig med allt.

En fråga till dig, @namn: Vad är ett kompetensområde?

- a) I kompetensområdet väljer jag vad jag studerar mer av i mitt yrke.
Rätt!
Du kan själv välja vad du studerar mer av.

Du vill till exempel bli förare.
I kompetensområdet väljer du om du vill bli bussförare eller lastbilsförare.
Läraren hjälper dig att välja.
- b) I kompetensområdet väljer läraren vad jag studerar
Nej, läraren väljer inte vad du studerar.
Du berättar för läraren vad du är intresserad av.
Hen hjälper dig att välja kompetensområde.
Du bestämmer själv.
Svara igen, varsågod.
- c) Kompetensområde är en svår sak att förstå
Ja, det är ett svårt ord och en svår sak.
Svara igen, varsågod..

3.10. Gemensamma examensdelar (GEM)

Vad är GEM-studier?

En del av studierna i grundexamen är gemensamma för alla
= Gemensamma examensdelar

= GEM-studier
= GEM.

Du studerar sammanlagt 35 kp GEM-studier
då du studerar en grundexamen.

- Ok

Det finns tre (3) obligatoriska gemensamma examensdelar, alltså GEM.
De är

1. Kunnande i kommunikation och interaktion 12 kp
2. Kunnande i matematik och naturvetenskaper 6 kp
3. Kunnande om samhälle och arbetsliv 9 kp.

Dessutom studerar du 8 kp valbara GEM-studier.

- Okej.

Varför måste jag studera GEM-studier?

I alla yrken behövs allmänna färdigheter.
I GEM studerar du viktiga grundläggande färdigheter.

Till exempel:

- Du kan matematiken för yrket.
- Du pratar, läser och skriver svenska i arbetet.
- Du förstår arbetslivets regler.

- Okej!

Du behöver GEM också
om du är intresserad av fortsatta studier
efter grundexamen.
På universitet och yrkeshögskolor
finns fortsatta studier.

- Bra!

Delområde i examensdel

Det finns delområden i GEM.
De är GEM-studier,
till exempel svenska och matematik.

Delområde = GEM-studier

Ordet delområde används bara
om delar av GEM, alltså av GEM-studier.

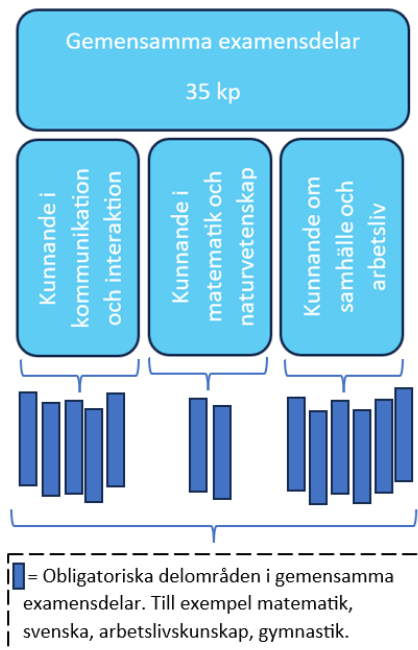
- Ok.

Alla studerande studerar delområden av GEM, alltså GEM-studier.

Det finns 13 obligatoriska GEM-studier. De är till exempel:

- svenska
- främmande språk alltså engelska
- matematik
- fysik och kemi
- motion och hälsokunskap.

- Ok.

Obligatoriska och valbara GEM-studier

GEM-studierna har obligatoriska och valbara studier:

- Obligatoriska GEM-studier, 27 kp.
Du måste lära dig kunskaper och färdigheter i de obligatoriska delområdena.
- Valbara GEM-studier, 8 kp.
Du väljer dem bland skolans alternativ.
Fråga mer om dem av läraren och studiehandledaren.

- Okej!

Lista på GEM-studier

Här är alla de obligatoriska gemensamma examensdelarna (GEM):

1. Kunnande i kommunikation och interaktion 12 kp
 - Modersmålet för svenskspråkiga ELLER S2, alltså svenska som andraspråk
 - Finska

- Engelska, främmande språk
 - Verksamhet i den digitala miljön (IT-färdigheter)
 - Konst och kreativt uttryck (kreativa färdigheter).
- Ok.

2. Kunnande i matematik och naturvetenskaper, 6 kp

- Matematik
 - Fysik och kemi.
- Ok.

3. Kunnande om samhälle och arbetsliv, 9 kp

- Kunnande om samhälle
(Att verka i samhället och som medborgare)
 - Kunnande om arbetsliv
(Att verka i arbetslivet)
 - Studie- och karriärplanering
(Färdigheter i studie- och karriärplanering)
 - Företagsamhet
(Företagsamhet och företagarinriktad verksamhet)
 - Gymnastik och hälsokunskap
(Upprätthållande av arbetsförmågan och välbefinnandet)
 - En hållbar framtid
(naturens och människans balans bevaras:
Främjande av hållbar utveckling).
- Ok.

Jag är säker på att du lyckas bra i dina GEM-studier!

Du får mycket hjälp och handledning av lärarna och studiehandledaren.

- Okej!

En fråga till dig:

Vad betyder de gemensamma examensdelarna alltså GEM?

- a) I dem studerar man kunskaper och färdigheter som jag behöver i skolan, till exempel matematik och språk.
Rätt!
Alla alternativ är rätt.
I GEM-studierna lär du dig kunskaper och färdigheter som behövs överallt:
i skolan, arbetet och livet!
- b) I dem studerar man kunskaper och färdigheter som jag behöver i arbetet, till exempel matematik och språk.
Rätt!

Alla alternativ är rätt.
I GEM-studierna lär du dig kunskaper och färdigheter
som behövs överallt:
i skolan, arbetet och livet!

- c) I dem studerar man kunskaper och färdigheter
som jag behöver i livet,
till exempel matematik och språk.

Rätt!
Alla alternativ är rätt.
I GEM-studierna lär du dig kunskaper och färdigheter
som behövs överallt:
i skolan, arbetet och livet!

En till fråga, @namn:
Vem studerar GEM-studier?

- a) Min granne.
@namn, svara igen, varsågod.
- b) Bara finländska grundexamensstuderande.
@namn, svara igen, varsågod.
- c) Alla studerande,
som studerar en grundexamen.
Också jag studerar alltså GEM-studier.
Rätt! Alla grundexamensstuderande
får nytt kunnande
då de studerar GEM-studier.
Också du, @namn.

4. EXAMENSDEL

Du behöver inte alltid studera en hel examen.
Målsättningen kan vara
att du studerar bara en eller några examensdelar av den.
Då avlägger du inte en hel examen.

- Ok.

Du kan studera bara en
eller några examensdelar.
Då studerar du bara en liten del av en examen,
till exempel 1–3 examensdelar.

Din studietid är då kort.
Du får inte betyg för hela examen.

- Berätta mer.

Du kan börja studierna
med en yrkesinriktad examensdel.
Det kan passa dig
om du inte ännu kan svenska så bra.

Du får nya färdigheter och kunnande
i den yrkesinriktade examensdelen.
Efter det kan du övergå
till att studera grundexamen.

- Vem kan studera en delexamen,
till exempel bara en examensdel?

En examensdel passar om

- Du redan har yrkesutbildning
och vill lära dig mer.
- Du har arbete
och vill lära dig mer om yrket.
- Du vill studera en ny bransch,
men inte avlägga en hel examen.
- Studier och lärande är svårt för dig.

- Bra!

Läraren och studiehandledaren berättar mer för dig.
Fråga dem!

- Tack för informationen!

@namn, en fråga till dig:
Vad betyder det att studera en examensdel?

- a) Jag studerar bara en del av veckan,
inte varje dag.

Nej, det är inte vad det betyder att studera en examensdel.
Svara igen, varsågod.

- b) Jag studerar bara svenska.
Nej, det är inte vad det betyder att studera en examensdel.
Svara igen, varsågod.
- c) Jag studerar bara en del av examen, inte hela examen.
Rätt!
Det kan passa för dig
att du först bara studerar
en liten del av en examen.
Efter det kan du studera
hela examen om studierna går väl.

5. PUK och personlig tillämpning

I början av studierna uppgörs det för dig en personlig utvecklingsplan för kunnandet, alltså en PUK.
Läs mer här.

5.1. Vad betyder PUK?

PUK är en plan för dina studier. Den kan vara annorlunda än andras planer.

- Okej.

Förkortningen PUK kommer från orden

personlig utvecklingsplan för kunnandet:

- **Personlig**
= din egen
 - **Utvecklingsplan, sammansatt ord av:**
utveckling
= kunskaper och färdigheter som du behöver mer av,
plan
= vad du studerar, hur du studerar och hur länge studierna tar
 - **Kunnande**
= kunskaper och färdigheter som du redan har.
- Berätta mer.

Läraren eller studiehandledaren diskuterar tillsammans med dig och skriver in i PUK

- Vad studerar du?
- Hur studerar du?
- Hur blir du klar med en examensdel eller examen?

- Okej!

En fråga till dig, @namn:
Vad betyder PUK?

- a) Det är lärarens plan
Nej, PUK är inte lärarens plan.
Svara igen, varsågod.
- b) Det är min egen studieplan
Rätt! PUK är din egen studieplan.
Du gör upp den tillsammans med läraren.
Det är viktigt för dig

att förstå allt det som hör till PUK.

Fortsätt läsa!

- c) Det är skolans plan

Nej, PUK är inte skolans plan.

Svara igen, varsågod.

5.2. Vad betyder personlig tillämpning?

Studierna **tillämpas personligt.**

Det betyder att

du kan lära dig saker

på ett sätt som passar dig.

- Det är bra!

Personlig

= varje person har sin egen.

Du kan studera på ett annat sätt

än andra studerande.

- Ok.

Läraren eller studiehandledaren planerar

din studieväg tillsammans med dig.

Studieväg är samma sak som **PUK.**

- Ok.

Du kommer överens med läraren

om hur du blir klar med studierna.

Du diskuterar med läraren **till exempel:**

- Kan du redan något om yrket?
- Vad har du för kunskaper från tidigare?
- Lär du dig bäst på arbetsplatsen,
i skolan eller via nätstudier?
- Behöver du hjälp till exempel i GEM-studierna?
- Studerar du mer svenska?

- Okej!

Du gör upp en plan med läraren

så du lär dig nya kunskaper och färdigheter.

De hör orden betyder samma sak:

Personlig tillämpning

= egen studieväg

= studieplan

= plan för studierna

= PUK.

- Ok.

En fråga till dig, @namn:
Vad betyder personlig tillämpning?

- a) I en studieplan kommer man överens om hur mina studier ordnas.
Rätt!
Alla alternativ är rätt.
Personliga tillämpning betyder till exempel att man beaktar vilket sätt som är bra för dig att lära dig.
- b) I studieplanen kommer man till exempel överens om jag får tilläggsundervisning i svenska.
Rätt!
Alla alternativ är rätt.
Du kan få tilläggsundervisning i svenska.
Du diskuterar först med läraren om du behöver mer undervisning.
- c) I studieplanen kommer man till exempel överens om jag studerar på en arbetsplats, i skolan eller via nätstudier.
Rätt!
Alla alternativ är rätt.
Du kan till exempel studera mer på en arbetsplats om det är ett bra sätt för dig att lära dig.

5.3. Varför gör man upp en PUK?

PUK är en viktig plan.
Du och läraren gör upp en plan när ni diskuterar:

- Vad studerar du?
 - Hur studerar du?
 - Vad kan du redan?
 - Vad vill du ha för arbete?
 - Hur ordnas dina studier?
- Berätta mer

Du har hjälp av att ha en plan för studierna.
Det är lätt att följa planen.

- Ja!

En fråga till dig, @namn:
Varför görs en PUK?

- a) Läraren vill göra en PUK.

Nej, det är inte rätt svar.
Svara igen, varsågod.

- b) Studiehandledaren vill göra en PUK.
Nej, det är inte rätt svar.
Svara igen, varsågod.
- c) Studierna är lättare för mig då det finns en plan.
Rätt!
Ja, studierna är lättare för dig
då det finns en plan för dem.

5.4. Gör man upp en PUK för alla studerande?

PUK görs upp för alla studerande.

Det är studieplanering.

- Okej!

En fråga till dig, @namn:

För vem görs PUK?

- a) Bara för unga studerande.
Nej, det är inte rätt svar.
Svara igen.
- b) Bara för vuxna studerande.
Nej, det är inte rätt svar.
Svara igen.
- c) För alla som studerar inom yrkesutbildningen.
Rätt!
PUK görs upp för alla
som studerar en examen i en yrkesskola.

5.5. Vad är en PUK-diskussion?

Du **diskuterar**

med läraren eller studiehandledaren
och kommer överens om saker som gäller studierna.

- Berätta mer

Ni diskuterar och planerar följande saker:

- examen
- kunnande
- studier i skolan och på arbetsplatsen
- yrkesprov och påvisande av kunnande
- framtidsplaner.

- Ok.

Du har din första PUK-diskussion

då du inleder studierna.
Läraren lär känna dig.
Det är ett viktigt möte.

Du och läraren gör upp
en studieplan tillsammans.
Läraren skriver in planen,
alltså PUK, i Wilma.

- Ok.

Du diskuterar med läraren igen
då studierna fortsätter.

Planen, alltså PUK kan förändras.

- Okej.

@namn, en fråga till dig:
Vad är en PUK-diskussion?

- a) Läraren undervisar mig.
Nej, det är inte rätt svar.
Försök igen, varsågod.
- b) Läraren och jag pratar om mina studier.
Rätt!
Ni pratar om hur dina studier ska ordnas.
- c) Jag berättar vitsar för läraren.
En rolig tanke!
Men nej, det är inte rätt svar.
Svara igen, varsågod.

5.6. Var finns PUK?

OBS! Det är viktigt att kontrollera hur det egna systemet/Wilma är uppbyggt. Olika utbildningsanordnare har olika uppbyggnad. Ändra vid behov anvisningarna så att de passar det system/den uppbyggnad ni har hos er.

PUK, alltså studieplanen finns i Wilma.

- Wilma är skolans elektroniska system.
- Dit har du ett eget användarnamn.
- Ok.

Du hittar PUK i Wilma.
Läs vad som skrivits där.

- Okej!

Anvisningar:

1. Öppna Wilma:
 2. Öppna "Blanketter".
 3. Öppna "Personlig tillämpning (PUK)".
- Okej!

En fråga till dig, @namn:

Var hittar du din egen PUK,
alltså studieplan?

- a) Jag hittar den ingenstans.
Bara läraren har den.
Nej, det är inte rätt svar.
Läraren har din PUK,
men du har den också.
Svara igen, varsågod.
- b) Den finns i Wilma,
men jag behöver inte läsa den.
Nej, det är inte riktigt rätt svar.
PUK finns i Wilma,
men du måste nog läsa den.
Det är **din** studieplan.
Svara igen, varsågod.
- c) Jag hittar den själv i Wilma.
Rätt!
Sök efter PUK,
alltså **din** studieplan, i Wilma.
Anvisningar:
 1. Öppna Wilma:
 2. Öppna "Blanketter".
 3. Öppna "Personlig tillämpning (PUK)".

Läs den.

5.7. Vad finns i PUK?

Vad står det i studieplanen?

I Wilma finns det en PUK-blankett.

Där finns många saker
som du pratar om med läraren.
Läraren skriver in i PUK
sådant om dina studier
som ni kommit överens om.

I PUK finns följande saker:

Namn och adress

Början är lätt.

I PUK finns först den studerandes person- och kontaktuppgifter:

- namn
- adress
- födelsetid
- datum för PUK.

Studerandens personuppgifter

Efternamn, tilltalsnamn :	Test-Lund, Annika
Läroplikten gäller fram till:	11.11.2025
Rätt till avgiftsfri utbildning gäller fram till :	31.12.2027
Information om den utvidgade läroplikten	
Frågor och svar om den utvidgade läroplikten och avgiftsfriheten	
Födelsedatum :	12.11.2007
Hemkommun :	Närpes
Hemortens när- och postadress:	Kalle Ankavägen 4, 64200 NÄRPES
Telefon :	+358400123456
YA - e-postadress :	annika.test-lund@edu.yrkesakademien.fi
Privat e-postadress :	annika.test-lund@hotmail.com

Vårdnadshavares kontaktuppgifter (studerande < 18 år)

Efternamn	Tilltalsnamn	Näradress	Postadress	Mobiltfn	E-postadress
-----------	--------------	-----------	------------	----------	--------------

Vad studerar du?

Här finns namnet på examen eller namnen på examensdelarna.

1a. Information om examen / utbildningen

Studerandetyyp per slag: Yrkesutbildning
Studerandes mål med studierna: 1 avlagt hela examen
Examen:

Grundexamen inom restaurang- och cateringbranschen

Förekriftens beslutsdatum, dnr: 23.10.2023, OPH-4420-2023

[Länk till Studieinfo eGrunder](#) (examensgrunder)

Kompetensområdet för matservice

Examensbenämning: Kock

YRKESINRIKTADE EXAMENSDELAR, 145 kp

YO	OBLIGATORISKA EXAMENSDELAR
KO	KOMPETENSOMRÅDE FÖR MÅTTSERVICE
KO	KOMPETENSOMRÅDE FÖR MÅTTSERVICE
YV	VALBARA EXAMENSDELAR

GEMENSAMMA EXAMENSDELAR, 35 kp

106727	Kunskande i kommunikation och interaktion (12 kp i svensspråkig yrkesutbildning)
106728	Kunskande i matematik och naturvetenskaper
106729	Kunskande om samhälle och arbetsliv

- Ok.

Vad har du studerat tidigare?

Visa alla betyg för läraren.

2 - 4. IDENTIFIERING av tidigare förvärvat kunnande (46 §)

2 - 4. ERKÄNNANDE av tidigare förvärvat kunnande (47 §)

2 - 4.Handledning direkt till yrkesprov (46 §)

- Ok.

Vad kan du redan?

Läraren frågar till exempel:

- Vad har du tidigare studerat?
- Vilka jobb har du haft?
- Vad kan du redan?

Osaamisen tunnistaminen - työkokemus

Skannaa työtodistukset Wilmaan.

Työtodistukset esitetty

Nykyinen työnantaja, työtehtävä ja kesto

Aiemmat työnantajat:

Työtehtävä:

Työn kesto (esim. 1 v 8 kk):

Osaamisen tunnistaminen - ammattitaitoa tukeva osaaminen

Harrastusten ja/tai muun toiminnan kautta saavutettu osaaminen (kuvaus toiminnasta):

Kielitaito:

Kuvaus kielitaidosta (esim. tyydyttävä, hyvä, kiitettävä)

- Ok.

Berätta för läraren eller studiehandledaren:

- tidigare studier
- annat kunnande som har med studierna att göra.

Läraren skriver in dem i PUK.

- Ok.

Din studietid kan förkortas, om du redan har kunnande.

Sådant som du redan kan studerar du inte på nytt.

Du kan visa kunnandet med hjälp av ett yrkesprov, prov eller intyg.

- Ok

Läraren antecknar saker gällande erkännande av kunnande i PUK:

Aiemmin hankitun osaamisen tunnustaminen tutkinnon osittain

Kirjaa osaamisen tunnustamiset tutkinnonosakohtaisesti Opinnot-välilehden kautta.

Pakollisiin tutkinnon osiin liittyvä aiempi osaaminen on tunnustettava (pakollista) ja valinnaisiin tutkinnon osiin liittyvän aiemman osaamisen tunnustamisesta voidaan sopia yhdessä opiskelijan kanssa.

Opinto-ohjaaja valmistelee yleensä yhteisten tutkinnon osien ja lukio-opintojen tunnustamista, vastuuhjaaja huolehtii ammatillisten tutkinnon osien tunnustamisesta.

Tutkinnon osa: Sisällytetty tutkintoon/Lähetetty arvioitavaksi/Ohjattu näyttöön:

-

Lähetetty arvioitavaksi:

-

Arviointipäivä:

-

Osaamisen tunnistamis- ja tunnustamisprosessin lopputulos

Tutkintokoulutuksen ja muun tarvittavan ammattitaidon hankkimisen tarve

- Ok.

Om du aldrig har studerat finska, så kan du få en avvikelse gällandestudierna i finska och då läser du Nybörjarfinska i stället.

5. PUK - Eventuella avvikelser från kraven på yrkesskicklighet eller målen för kunnandet (§ 66)

Examensdel :

Typ :

.

Krav på yrkesskicklighet:

- Ok.

Vad måste du lära dig mer om?

Du planerar tillsammans med läraren

vad du måste lära dig mer om.

Det studerar du inom yrkesutbildningen.

PUK - Förvärvande av kunnande genom deltagande i utbildning

Uppgifter om examensdelen / utbildningsdelen / delområdet

Tidpunkt för när förvärvande av kunnande inleds

Uppskattad tidpunkt för när förvärvande av kunnande avslutas

Examensdel - kod:

Omfattning i kompetenspoäng:

Typ:

STUDERANDENS PERSONLIGA PLAN för förvärvandet av kunnande:

- Ok.

Vilka studier har du på läroanstalten?

Du planerar tillsammans med läraren vilka studier du har i skolan.

PUK - Förvärvande av kunnande genom deltagande i utbildning

Uppgifter om examensdelen / utbildningsdelen / delområdet

Tidpunkt för när förvärvande av kunnande inleds

Uppskattad tidpunkt för när förvärvande av kunnande avslutas

Examensdel - kod:

Omfattning i kompetenspoäng:

Typ:

STUDERANDENS PERSONLIGA PLAN för förvärvandet av kunnande:

- Ok.

Vilka studier utför du i arbetslivet?

Du planerar tillsammans med läraren vilka studier du utför i arbetslivet, alltså i arbetet.

UA – UTBILDNINGSAVTAL

STUDERANDE

Namn:

Mobiltelefon:

E-postadress, privat:

E-postadress, YA:

Grupp:

Examen:

ANSVARIG ARBETSPLATSHANDLEDARE

Telefonnummer

Arbetsplats / avdelning

Adress

E-post

EXAMENSDELAR / DELOMRÅDEN (GEM)

- NAMN KURSKOD - (1 EXAMENSDEL, OBLIGATORISK - 2018)
- CENTRALA ARBETSUPPGIFTER UNDER PERIODEN FÖR LÄRANDE I ARBETSLIVET
- LISTA/BESKRIV ARBETSUPPGIFTER/PROCESSER/ARBETSHELHETER SOM STUDERANDE SKA LÄRA SIG UTFÖRA UNDER TIDEN PÅ ARBETSPLATSEN

Yrkesprov

Yrkesprov ingår

Ange planerad tidpunkt för yrkesprov, vecka nr _____

- Ok.

Hur påvisar du kunnandet?

Du planerar yrkesproven tillsammans med läraren. Läraren skriver in i Wilma

det som ni har planerat.

Sådant som gäller yrkesproven skrivs ofta in senare, inte genast i början av studierna.

Yrkesprov

= Du visar vad du kan i arbetet och i arbetsuppgifterna.

- Ok.

Särskilt stöd och anpassning.

Lärarna och specialläraren bedömer om,

du behöver särskilt stöd.

Du får särskilt stöd, när

ett **beslut om särskilt stöd**

fattas för dig.

Särskilt stöd betyder

att du får mer hjälp av

lärarna och andra anställda i skolan.

PUK - PLAN FÖR SÄRSKILT STÖD (64 §)

Examensdel/-delar --- Utbildningsdel/-delar --- Delområde/-n samt del/-ar inom gemensamma examensdel/-delar

Stödet inleds _____

Stödet avslutas _____

Formen av särskilt stöd

Stödformens innehåll

Ansvarig lärare för stödformen

- Ok.

Vilkets slags stöd eller handledning behöver du under studierna?

Läraren frågar dig om du behöver hjälp i studierna.

Stöd och handledning fås

- för yrkesinriktade studier
- för GEM, till exempel matematik och språk.

STUDIER SOM STÖDER STUDIEFÄRDIGHETERNA (63 §)

Studier som stöder studiefärdigheterna, börjar

Studier som stöder studiefärdigheterna, slutar

Studier som stöder studiefärdigheterna, omfattning i dagar

Studier som stöder studiefärdigheterna, namn

- Bra!

Vad har du för planer
= karriärplaner?

Vill du efter studierna
studera mer eller vill du börja arbeta?

KARRIÄRPLAN

Studerande

Namn:

Examen:

Studiestart - beräknat slutdatum:

Studerandens mål

Väli:

Fortsatta studier

Karriäravancemang

Återupptagna studier

Övergång till arbetslivet

BESKRIV PLANEN:

- Ok.

PUK uppdateras under studierna.

Det antecknas alltså i PUK, när

- planen förändras
- det kommer nya saker i planen.

- Okej!

5.8. Vad betyder identifiering av kunnande?

Identifiering och erkännande av kunnande
är ganska lika.

Var uppmärksam, för orden betyder olika saker.

- Ja!

Kunnande betyder
att du kan göra något bra.

Till exempel

- Du är en bra försäljare.
 - Du har arbetat som kock.
 - Du kan ett främmande språk bra.
 - Du har studerat mycket matematik och kan det.
- Berätta mer.

Du kan, då du har övat
och gjort något mycket.
Du har kunnande, alltså du kan,
då du har

- studerat.
 - arbetat.
 - haft något som hobby.
- Ok.

Läraren eller studiehandledaren identifierar
ditt kunnande i början av studierna:

- Visa alla betyg som du har.
- Berätta vad du har arbetat med tidigare.
- Berätta vilka hobbyer du har.
- Berätta vad du är bra på.

Då vet, alltså **identifierar** läraren
vad du redan kan.

- Ok.

Jag ger ett exempel på att identifiera kunnande.

Du har många månader arbetat på ett kafé.

Du har ett arbetsintyg.

Läraren identifierar
att du har arbetserfarenhet.

- Ok.

Du kan ha kunnande
som du inte har något intyg på.

Du är till exempel bra på
att spela fotboll eller att baka.

Berätta också om det för läraren.

- Ok.

Jag ger dig exempel på hobbyer.

1. Du har spelat fotboll i ett lag.

Det kan betyda
att du kan göra saker
tillsammans med andra människor.
Du kan alltså arbeta i team, alltså samarbeta.

2. Du bakar mycket.
Det kan betyda
att du är bra på att göra saker med dina händer.
Du har alltså goda praktiska färdigheter.

Allt kunnande är viktigt!

- Okej!

En fråga till dig, @namn:
Vad betyder identifiering av kunnande?

- a) Jag berättar för läraren om mina hobbyer.
Rätt!
Alla alternativ är rätt.
Då du berättar för läraren identifierar hen samtidigt vad du kan.
- b) Jag visar alla mina betyg för läraren.
Rätt!
Alla alternativ är rätt.
Då du visar dina betyg för läraren identifierar hen samtidigt vad du kan.
- c) Jag kan visa för läraren vad jag kan.
Rätt!
Alla alternativ är rätt.
Då du för läraren visar vad du kan identifierar hen samtidigt ditt kunnande.

5.9. Vad betyder erkännande av kunnande?

Erkännande av kunnande
= Läraren jämför ditt kunnande med examensgrunderna.

Identifiering av kunnande
och **erkännande** av kunnande

är ganska lika.

Var uppmärksam, för orden betyder olika saker.

- Ok

Läraren kan **erkänna kunnande**, om du redan har **betyg för en examen eller flera examina**.

Läraren kan erkänna kunnande, när det är likadant som i examensgrunderna.

- Berätta mer.

Läraren använder betyg när hen erkänner kunnande.

För betygen finns det tydliga anvisningar vilket kunnande läraren kan erkänna.

Examen, som betyget gäller, måste vara ganska "ny", alltså ha examensgrunder som är i kraft. Då kan kunnandet erkännas.

- Ok.

Det kan vara svårt att få reda på studiernas innehåll och bedömning, alltså vitsord, utifrån utländska betyg.

- Ok.

Det kan hända att ditt betyg är "gammalt". Då är examensgrunderna inte längre i kraft.

Läraren berättar mer om detta för dig, för det finns noggranna anvisningar om betygen.

Av läraren får du också anvisningar för hur du kan visa att du kan sakerna redan nu.

- Ok

Studietiden förkortas när läraren erkänner kunnande.

Du studerar inte på nytt det som kunnande har erkänts för.

Du studerar hela examen, alltså alla examensdelar och studier,

om läraren inte erkänner kunnande.

- Ok.

@namn, en fråga till dig:

Vad betyder ERKÄNNANDE av kunnande?

- Erkännande av kunnande är en svår sak.

Det är sant att det är en svår sak.

Svaret är inte rätt.

Svara igen, varsågod.

- b) Jag erkänner själv kunnande.

Nej, du erkänner inte själv ditt kunnande.

Svara igen, varsågod.

- c) Läraren jämför mitt kunnande med examensgrunderna.

Jag behöver inte på nytt studera det som jag redan kan

Rätt! Ditt kunnande kan erkännas, om det motsvarar examensgrunderna och du har betyg på det.

Då behöver du inte längre studera samma sak på nytt.

6. PUK-ordlista

I PUK, alltså i studieplanen finns många ord gällande studierna. Kolla orden i **ordlistan**, där orden har förklarats

Läs din egen PUK-plan i skolans elektroniska system. Använd ditt eget användarnamn som du loggar in med i det elektroniska systemet.

Orden är i bokstavsordning A-V

Anvisningar:

- Välj först rätt första bokstav.
- Välj sedan ordet.

A – K

Avbrott i studierna

Att avbryta, du avbryter studierna
= Du är borta från studierna en tid.

Avbrott måste man avtala om med läraren och studiehandledaren.

Ibland är den studerande till exempel sjuk en längre tid. Då måste hen avbryta studierna. Den studerande kan fortsätta studera senare.

Avvikelse från krav på yrkesskicklighet eller mål för kunnande

Det kan göras avvikelse från krav på yrkesskicklighet eller mål för kunnande. Då studerar du inte en del av studierna. Du studerar något annat i stället för den.

Till exempel: Du har aldrig studerat finska. Det görs en avvikelse gällandestudierna i finska och du läser Nybörjarfinska i stället.

Även en sjukdom eller skada kan vara en orsak till att man gör en avvikelse.

Erkännande av kunnande

Ditt kunnande kan erkännas om du har studerat innan denna examen och du har betyg över studierna.

Läraren granskar ditt betyg och beslutar om du har kunnande.
Du studerar inte på nytt sådant som du redan kan.

Examen

Du studerar en examen,
alltså alla studier inom en viss bransch.
Du har en examen,
då du har blivit bedömd i alla studier.
Då blir du utexaminerad i yrket.

Examen betyder också den bransch som du studerar inom,
till exempel grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen.

Fortsatta studier

Efter yrkesutbildningen kan du studera på ett universitet eller en yrkeshögskola.

Giltighet (vara i kraft)

Giltighet betyder att det finns ett datum när något börjar och slutar.

Tiden för giltigheten är skriven i betyget eller på kortet.

Till exempel ett intyg eller kort är lagligt eller giltigt endast under den tid det är giltigt (i kraft).

Till exempel Första hjälpen-kortet är giltigt i tre år.

giltighet = är i kraft, giltigt eller lagligt.
Ett intyg eller något annat får användas, när det är giltigt.

giltighetstid = tiden för giltigheten
= datum för början och slut,
när ett intyg eller något annat är lagligt eller det får användas.

Grundutbildning, tidigare examen

En grundutbildning, alltså en tidigare examen,

betyder studier
som du har avlagt tidigare.
Du har redan ett betyg över studierna.

Handledning och stöd

Du har rätt att få handledning och stöd.
om du har frågor om studierna
eller om det är någon sak som är svår.
Det betyder att du får hjälp med studierna.
Du kommer överens med läraren
om hur du får stöd du behöver.

Identifiering av kunnskap

Du diskuterar med läraren vid en PUK-diskussion:

- Du berättar vilka saker du kan i den här branschen.
- Du berättar vilka andra saker du kan.
- Du berättar om dina hobbyer.
- Du berättar om din arbetserfarenhet.
- Du visar alla dina betyg.

Inledningsdatum

Starttidpunkt:

Datum då studierna börjar.

Karriäravancemang

Karriäravancemang betyder
att du får nya uppgifter eller arbeten.
Du får mer ansvar i arbetet.
Då avancerar du i karriären.

Karriärplan

En karriärplan är en plan för
vad du vill göra efter studierna.

Du planerar till exempel karriären så
att du har olika alternativ:

- Du börjar arbeta.
- Du grundar ett företag.
- Du fortsätter studera
på en yrkeshögskola eller ett universitet.
- Du utvecklas i ditt yrke
och får nya arbetsuppgifter,
alltså du avancerar i karriären.

Krav på yrkesskicklighet

De yrkesinriktade examensdelarna har krav på yrkesskicklighet. Kraven på yrkesskicklighet är kunskaper och färdigheter som du måste kunna.

Kompetensområde

Vissa examina har kompetensområden. Det är en yrkesinriktad examensdel. Du väljer ett kompetensområde med ett arbete som du vill få mer kunskaper om och kunnande i.

Du studerar till exempel grundexamen inom restaurang- och cateringbranschen. Du kan välja kompetensområdet för kundservice (servitör) eller kompetensområdet för matservice (kock).

Kompetenspoäng (kp)

Kompetenspoängen berättar hur omfattande studierna är. Du får kompetenspoäng då du blir klar med, alltså avlägger

- en yrkesinriktad examensdel
- GEM-studier.

Då har du avlagt den examensdelen eller de studierna och får en bedömning av det, alltså ett vitsord.

Yrkesinriktade examensdelar och GEM-studier har olika antal kompetenspoäng. Till exempel matematik har 4 kp, fysik och kemi har 2 kp osv.

En yrkesinriktad grundexamen = 180 kp.

Kortkurser

Kortkurser är till exempel

- arbetssäkerhetskort
- hygienpass
- första hjälpen-kort.

Ta med korten till PUK-diskussionen.

L – O

Lärande i arbetslivet

Under studierna arbetar du på en arbetsplats.

Du lär dig då nya saker,
som har med en examensdel att göra.

För lärande i arbetslivet kan
olika skolor ha olika förkortningar.

Lärande i arbetslivet
= Lärande som sker på arbetsplatsen, arbetspraktik

Läroavtal

Läroavtal betyder,
Att du studerar ett yrke på en arbetsplats.
Du får lön för arbetet.

Du måste själv hitta en arbetsplats.
**Läroanstalten, arbetsplatsen och du
ingår ett läroavtal.**

Se även: utbildningsavtal

Målet för studierna har uppnåtts

Målet för studierna har uppnåtts
då du blir färdig med studierna.

Mål för den studerande

- att avlägga en examensdel
- att avlägga examensdelar
- att avlägga en hel examen.

Avlägga

= Du genomför en examen, en examensdel eller studier
och får en bedömning, alltså ett vitsord för det.

Läraren skriver in i PUK
om du avlägger en hel examen
eller bara en eller några examensdelar.

Du får ett examensbetyg
då du har avlagt hela examen.

Om du bara har avlagt en del av examen,

får du ett betyg över studierna som du har avlagt.

U – Y

Utarbetande, godkännande och uppdatering av PUK

PUK uppgörs eller utarbetas första gången i början av studierna. Du och läraren skriver under, alltså godkänner den.

Uppdatering av PUK = en ändring eller något nytt skrivs in i PUK.

Utbildningsavtal

Under ett utbildningsavtal Arbetar du på en arbetsplats. Det är en del av studierna. Du får inte lön för arbetet.

Läroanstalten och arbetsplatsen ingår utbildningsavtalet.

Se även: läroavtal.

Utkomst under studietiden

Utkomst betyder pengar för att leva. Varifrån du får pengar under studietiden. Du kan till exempel få studiestöd eller arbetsmarknadsstöd från FPA.

Utkomst = du får lön, understöd eller pengar från annat håll, alltså du klarar dig och kan betala för boende, mat och annat som du behöver i livet

Uppskattat examensdatum

Datum då du utexamineras i yrket.

Vårdnadshavarens eller den anhöriges personuppgifter

Vårdnadshavare = en person, som har ansvar för en person som är under 18 år. Till exempel mamma eller pappa.

Anhörig = en person som läraren kan vara i kontakt med, alltså ringa eller skicka meddelanden till. En anhörig är till exempel en make/maka.

Personuppgifter = namn och telefonnummer.

Yrkesprov

Yrkesprov betyder att du visar vad du kan i en eller flera examensdelar. Du gör yrkesprovet i arbetet eller i praktiska arbetsuppgifter. I allmänhet gör du yrkesprovet i arbetet. Du kommer överens om tidpunkt och innehåll för yrkesprovet tillsammans med läraren och arbetsplatsen.

Övergång till arbetslivet

Övergång till arbetslivet betyder att du övergår till arbetslivet, alltså börjar arbeta efter studierna.

7. LÄRANDE I ARBETSLIVET

Under studierna studerar du på en arbetsplats,
Du lär dig då nya saker,
som har att göra med en examensdel.
Lärande i arbetslivet
är en viktig del av yrkesstudierna.

För lärande i arbetslivet kan
olika skolor ha olika termer och förkortningar.

Lärande på en arbetsplats
lärande i arbetslivet,
period för lärande i arbetslivet
arbetslivsperiod,
lärande i arbetet.

- Berätta mer.

Under en arbetslivsperiod
lär du dig kunskaper och färdigheter
på en arbetsplats.
Du får alltså mer kunnande
när du gör praktiska arbetsuppgifter,
alltså arbeten på arbetsplatsen.

- Ok.

På arbetsplatsen lär du dig nya saker.
Du lär dig färdigheter
som du behöver i yrket.

I examensgrunderna
och kraven på yrkesskicklighet
berättas det vad du måste lära dig och kunna.

- Vad betyder examensgrunderna?
Examensgrunderna berättar
vad du måste kunna,
alltså färdigheter och kunskaper i yrket.
Du blir färdigutbildad i yrket
då du har avlagt examensgrunderna,
alltså har fått bedömning av alla studierna.
- Vad betyder kraven på yrkesskicklighet?
Kraven på yrkesskicklighet är en lista
på sådant som du måste kunna i yrket.
Varje examensdel har krav på yrkesskicklighet.

- Tack, vi fortsätter

På arbetsplatsen utför du samma arbeten som andra arbetare och du är en del av arbetsgemenskapen. Du får sådana arbetsuppgifter som du måste lära dig och kunna.

- Ok.

Du får handledning på arbetsplatsen. På arbetsplatsen handleder en arbetare dig. Hen är din arbetsplatshandledare. Du handleds också av andra arbetare.

Arbetsplatshandledaren hjälper dig att bli bekant med arbetsplatsen, arbetskamraterna och arbetsuppgifterna. Du kan fråga hen om hjälp.

Arbetsplatshandledare = arbetare som ger dig råd och handledning.

- Bra!

Under perioden för lärande i arbetslivet handleder också en lärare dig. Hen besöker dig på arbetsplatsen. Läraren hjälper dig om du behöver hjälp.

- Ok.

Arbetsplatshandledaren och läraren ger dig respons på vad du kan och hur du utvecklas i arbetet. De berättar för dig vad du redan kan bra och vad du ännu måste öva.

- Ok.

I slutet av **arbetslivsperioden** visar du vad du kan. Då gör du ett **yrkesprov**, alltså du visar ditt kunnande. Yrkesprovet kan kännas spännande, men det hör till studierna.

- Okej!

En fråga till dig, @namn:
Varför går du på en arbetslivsperiod, alltså för att lära dig i arbetslivet?

- a) I arbetslivet lär jag mig mitt yrke.
Rätt!
Alla svar är rätt!
Arbetslivet är en bra plats att lära dig ditt yrke.
- b) I arbetslivet utför jag riktiga arbetsuppgifter.
Rätt!
Alla svar är rätt!
I arbetslivet får du utföra
riktiga arbetsuppgifter i ditt yrke.
- c) I arbetslivet visar jag vad jag kan göra.
Rätt!
Alla svar är rätt!
I slutet av arbetslivsperioden
visar du vad du kan.

8. UTBILDNINGSAVTAL OCH LÄROAVTAL

För en arbetslivsperiod gör man upp ett läroavtal eller ett utbildningsavtal.

Du planerar tillsammans med läraren vilkettera som passar dig. Avtalet görs alltid innan du inleder arbetslivsperioden.

- Berätta mer.

Du kan till exempel ha 1–3 utbildningsavtal i början av studierna och ett läroavtal i slutet av studierna.

- Ok.

Läs mer om skillnaderna mellan dem. Då du är färdig, välj HEMSIDA.

8.1. Utbildningsavtal

Ett utbildningsavtal betyder att du studerar en del av dina studier på en arbetsplats.

Ett utbildningsavtal betyder att studera ett arbete på en arbetsplats. Ett utbildningsavtal är alltså samma sak som lärande i arbetslivet, alltså en arbetslivsperiod.

- Berätta mer.

Utbildningsavtalet görs mellan läroanstalten och arbetsplatsen. Det måste göras innan du går till arbetsplatsen.

- Okej.

I utbildningsavtalet avtalas det om:

- hurdana arbetsdagar har du?
- hur många timmar arbetar du under en arbetsdag?
- vilka arbetsuppgifter utför du på arbetsplatsen?

Du får en arbetsplatshandledare som handleder dig på arbetsplatsen.

- Okej.

Under utbildningsavtalet kan du ha studiedagar i skolan eller på nätet.

- Ok.

Under utbildningsavtalet får du inte lön för arbetet.

- Okej.

Ett utbildningsavtal är ofta i början av studierna ett vanligt sätt att lära sig ett arbete.

Ett utbildningsavtal är samma sak som lärande på en arbetsplats, alltså lärande i arbetslivet,

- Ok.

En fråga till dig, @namn:

Vad är ett utbildningsavtal?

- a) Jag lär mig ett yrke i skolan.
Nej @namn, det är inte vad ett utbildningsavtal betyder.
Svara igen, varsågod.
- b) Jag gör själv ett avtal om att lära mig yrket på en arbetsplats.
Nej @namn, du gör inte utbildningsavtalet själv.
Svara igen, varsågod.
- c) Jag är på en arbetslivsperiod och lär mig yrket på en arbetsplats.
Skolan och arbetsplatsen gör ett avtal om att jag får lära mig yrket på arbetsplatsen.
@namn, rätt!
Utbildningsavtalet görs av skolan och arbetsplatsen.
Du får lära dig yrket på arbetsplatsen.

8.2. Läroavtal

Ett läroavtal betyder att du arbetar och studerar samtidigt.
Du måste ha en arbetsplats.

Du kan avlägga hela examen med ett läroavtal.
Ett läroavtal kan göras för dig också för bara en examensdel.

- Berätta mer.

Läroavtalet måste göras innan studierna börjar.
Läroavtalet görs mellan arbetsplatsen, läroanstalten och den studerande.

- Okej.

Kom överens med läraren

om läroavtalet passar dig.

Regler för läroavtal:

- Du måste vara minst 15 år gammal.
 - Du måste ha en arbetsplats och ett arbetsavtal med arbetsplatsen.
 - Du måste arbeta minst 25 timmar i veckan i samma slags arbete som i din yrkesinriktade grundexamen.
- Ok.

Du gör en stor del av studierna på arbetsplatsen då du har ett läroavtal.

Du har också undervisning i skolan eller på nätet.

- Ok.

Du får lön för ditt arbete då du studerar med ett läroavtal.

- Okej.

Du måste ha ett läroavtal, innan du inleder studierna eller examensdelen. Du måste själv söka en arbetsplats som vill ingå ett läroavtal med dig.

- Ok.

Du kan till exempel få ett läroavtal med en arbetsplats där du tidigare har varit med ett utbildningsavtal. Ibland kan arbetsplatsen anställa dig och göra ett läroavtal efter ett utbildningsavtal.

- Ok.

Arbetsgivaren har kanske under utbildningsavtalet, alltså under arbetslivsperioden lagt märke till att du vill lära dig och att du har en bra attityd. Arbetsgivaren vill kanske anställa dig. Då vill hen också göra ett läroavtal med dig.

- Berätta mer.

Gör ett gott arbete under arbetslivsperioden. En flitig studerande kan efter utbildningsavtalet få ett läroavtal.

- Okej!

Flera studerande har fått arbete på en arbetsplats

där de har varit på en arbetslivsperiod.

- Bra!

En fråga till dig, @namn:
Vad är ett läroavtal?

- a) Jag lär mig ett yrke i skolan.
Nej, det är inte vad ett läroavtal betyder.
Svara igen, varsågod.
- b) Jag är på en arbetslivsperiod,
jag lär mig ett yrke på en arbetsplats
och får lön för det.
Rätt!
Läroavtalet är ett bra sätt
att lära sig ett yrke på en arbetsplats.
Kom ihåg: du måste själv hitta en arbetsplats
som vill göra ett läroavtal med dig.
- c) Jag lär mig hur man gör upp avtal.
Nej, det är inte vad ett läroavtal betyder.
Svara igen, varsågod.

9. BEDÖMNING

I examenstudierna ingår ännu två viktiga saker:

- påvisande av kunnande, alltså yrkesprov
- bedömning av kunnande.

Läs mer.

Då du är färdig, välj HEMSIDA.

9.1. Påvisande av kunnande, alltså yrkesprov

Yrkesprov = du visar vad du kan; påvisande av kunnande. Ofta talar man bara om yrkesprov.

Yrkesprovet är en viktig del av yrkesstudierna. Yrkesprovet säkerställer att du kan utföra yrkets arbeten.

- Okej. Vad gör jag i ett yrkesprov?

I ett yrkesprov utför du arbetsuppgifter som visar kunskaper och färdigheter i en examensdel, alltså du visar kunnandet.

- Berätta mer

Du planerar yrkesprovet tillsammans med läraren och arbetsplatshandledaren.

- Okej. Var görs yrkesprovet?

Vanligen gör du yrkesprovet på arbetsplatsen. Yrkesprovet kan ta flera dagar.

- Ok.

Ofta säger vi att du **utför ett yrkesprov**, alltså gör ett yrkesprov från början till slut.

- Ok.

Du kan göra yrkesprovet för endast en examensdel eller samtidigt för många examensdelar.

- Okej.

En arbetare och lärare bedömer yrkesprovet. Efter yrkesprovet får du ett vitsord. Vitsordet är i allmänhet siffran 1–5.

Bästa vitsordet är 5.

- Bra!

Du kan försöka höja vitsordet,
alltså förbättra det
om du inte är nöjd med vitsordet.

- Okej!

En fråga till dig, @namn:
Vad är ett yrkesprov?

- a) Jag provar något.
Nej, det är inte rätt svar.
Man provar t.ex. en skjorta eller en klänning.
Svara igen, varsågod.
- b) Det tas ett prov av mig.
Nej, det är inte rätt svar.
Prover tar man på ett laboratorium.
Svara igen, varsågod.
- c) Jag utför ett arbete på arbetsplatsen
och visar vad jag kan.
Rätt!
Först har du lärt dig
kunskaper och färdigheter bra
i en examensdel.
Sedan visar du vad du kan.

9.2. Bedömning av kunnande

Bedömning av kunnande:
Läraren tar reda på
hur bra du kan.

- Berätta mer.

I yrkesprovet bedöms
ditt kunnande.
Du utför yrkesprovet vanligen på en arbetsplats.

Ibland kan det höra till i yrkesprovet
att du också skriver till exempel
en rapport eller en arbetsbeskrivning.
Då skriver du till exempel,

- vad du gjorde i yrkesprovet
 - hur du utförde sådana saker,
som är med i examensdelen.
- Ok

Bedömningen säkerställer

hur du kan sådant
som **examensdelen** innehåller.

Att utföra ett yrkesprov, du utför ett yrkesprov =
Du gör ett yrkesprov från början till slut.
Du får en bedömning alltså ett vitsord
för den yrkesinriktade examensdelen.

- Vem gör bedömningen?

Läraren och en företrädare för arbetsplatsen
bedömer yrkesprovet tillsammans.

- Ok.

Bedömningen grundar sig
på examensdelens **bedömningskriterier**.
Bedömningskriterierna berättar
hur bra du kan:
på nöjaktig, god eller berömlig nivå.

Läraren och de andra bedömarna
ger dig ett **vitsord**
för den yrkesinriktade examensdelen.

- Ok. Vad är ett vitsord?

Du får en siffra, alltså ett vitsord
för den yrkesinriktade examensdelen.

Inom yrkesutbildningen
är vitsorden 1–5:

- Det bästa vitsordet är 5.
Det betyder berömliga.
- Vitsorden 3–4 är goda.
- Vitsorden 1–2 är nöjaktiga.

Det finns också studier
som du får annorlunda vitsord för.
Till exempel anteckningen GK kan betyda
att du har fått ett kunnande,
alltså uppnått kunnande
som räcker till i examensdelen.

- Ok.

Yrkesprovet kan **underkännas**.
Yrkesprovet är då **underkänt**.
Det betyder
att du inte kan alla
saker i examensdelen.
Du får då inget vitsord.

Du kan göra yrkesprovet på nytt.

Diskutera med läraren vad du måste lära dig mer innan du gör ett nytt yrkesprov.

- Okej.

Bedömning görs också i **GEM-studierna**. Du påvisar kunnandet i alla GEM-studier, alltså i varje GEM-delområde.

- Okej.
- Hur bedömer GEM-läraren mig?

Varje GEM-lärare berättar för dig hur hen bedömer GEM-studierna. **GEM-läraren** berättar vad du ska göra.

Bedömningen av GEM-studierna kan göras till exempel genom **uppgifter eller prov**.

Ibland kan bedömningen av GEM-studierna också vara en del av yrkesprovet i en yrkesinriktad examensdel.

- Okej.
Hur får jag vitsord för GEM?

Alla GEM-studier har **mål för kunnande, alltså saker som du måste kunna**.

Alla GEM-studier har **olika mål för kunnandet**. Till exempel målen för kunnande i svenska är annorlunda än i finska och matematik.

- Berätta mer.

GEM-lärarna jämför ditt kunnande med **bedömningskriterierna** för GEM-studierna. Bedömningskriterierna berättar om du kan sakerna på en nöjaktig, god eller berömlig nivå.

- Berätta mer.

GEM-läraren bedömer hur bra du kan GEM-sakerna. Efter det får du **vitsord**, alltså **siffror** för GEM-studierna.

Vitsorden är 1–5:

- Det bästa vitsordet är 5.
Det betyder berömliga.
 - Vitsorden 3–4 är goda.
 - Vitsorden 1–2 är nöjaktiga.
- Tack för informationen.

@namn, en fråga till dig:
Vad betyder bedömning av kunnande?

- a) Läraren antar att jag kan göra arbetet.
Nej, det är inte rätt svar.
Läraren antar inte, hen bedömer.
Försök igen, varsågod.
- b) Jag spänner mig för bedömningen.
Bedömningen är säkert spännande.
Var inte rädd, du lär dig nog!
Svaret är inte rätt denna gång,
försök igen, varsågod.
- c) Läraren och företrädaren för arbetsplatsen,
alltså en arbetare,
bedömer tillsammans
hur bra jag kan
sakerna i examensdelen.
Jag får ett vitsord för det.
Rätt!
Bedömningen hjälper dig:
du vet hur bra du kan utföra arbetet.
Ibland måste du öva mer
för att du ska lära dig och kunna bra.

10. YRKESEXAMEN (YE) OCH SPECIALYRKESEXAMEN (SYE)

Jag har gett dig
mycket information om grundexamen.
I yrkesutbildningen
finns det också vidareutbildningar.
Jag berättar nu om dem för dig.
Läs mer information.

Då du är färdig,
välj HEMSIDA.

10.1. Yrkesexamen (ye)

En yrkesexamen passar för en vuxen,
som har arbetserfarenhet
eller en yrkesinriktad grundexamen.
Det är bra att ha minst 3 års arbetserfarenhet.

- Berätta mer.

En yrkesexamen **ökar, förstärker
och fördjupar kunnandet.**

Det är en vidareutbildning
som ger tilläggskompetens.

- Ok.

En yrkesexamen har
120 kp eller 150 kp.
Studierna tar
ungefär 2–2½ år.

- Ok.

Exempel 1:

En närvårdare har avlagt grundexamen.
Efter det kan hen
studera till fotvårdare.

Exempel 2:

En husbyggare har avlagt grundexamen.
Efter det kan hen studera
tillverkning av betongprodukter

- Okej.

En yrkesexamen kan avläggas
med utbildningsavtal eller läroavtal.

- Ok.

En yrkesexamen har inga GEM-studier.

- Ok.

Fråga mer om yrkesexamen av läraren eller studiehandledaren, om du är intresserad av att studera en yrkesexamen någon gång senare.

- Okej!

En fråga till dig, @namn:
Vem kan studera en yrkesexamen?

- a) En person som vill lära sig ett helt nytt yrke.
Nej, svaret är inte rätt.
Svara igen, varsågod.
- b) En person som har arbetat redan i flera år och vill lära sig mer.
Rätt!
En yrkesexamen är en vidareutbildning.
Genom den får man mer kunnande.
- c) En person som just har gått ut grundskolan.
Nej, svaret är inte rätt.
Efter grundskolan får man inte direkt börja studera en yrkesexamen.
Svara igen, varsågod.

10.2. Specialyrkesexamen (sye)

En specialyrkesexamen passar för en vuxen som har mycket arbetserfarenhet och kunnande. Hen har redan arbetat mycket länge.

- Berätta mer.

En specialyrkesexamen **ökar, förstärker och fördjupar** kunnandet. Det är en vidareutbildning som ger tilläggskompetens. Då kan du något i ditt yrke väldigt bra.

- Ok.

En specialyrkesexamen har 180 kp. Studierna tar ungefär 3 år.

- Ok.

En närvårdare kan till exempel studera specialyrkesexamen i äldreomsorg

eller en husbyggare kan studera specialyrkesexamen för arbetsledningen inom byggnadsbranschen.

- Ok.

En specialyrkesexamen har inga GEM-studier.

- Okej.

Examen kan avläggas med utbildningsavtal eller läroavtal.

- Ok.

Fråga mer om specialyrkesexamen av läraren eller studiehandledaren, om du är intresserad av att studera en specialyrkesexamen någon gång senare.

- Ok.

En fråga till dig, @namn:
Vad är en specialyrkesexamen?

- a) Den är avsedd för en person som redan har väldigt mycket arbetserfarenhet.
Rätt!
Alla svar är rätt.
Du kan alltid studera mer, även om du redan har arbetat i många, många år.
- b) Den är avsedd för en person som vill specialisera sig inom något i sitt yrke.
Rätt!
Alla svar är rätt.
Du kan alltid behöva nya kunskaper och färdigheter.
- c) Det är en vidareutbildning som ger tilläggskompetens.
Rätt!
Alla svar är rätt.
En vidareutbildning är bra, då kan du avancera i yrket, alltså få nya arbetsuppgifter.

11. ORDLISTA

Ordlista, yrkesutbildningen

Orden är i bokstavsordning: A – Ö.

Anvisningar:

- Välj först rätt första bokstav.
- Välj sedan ordet.

Du kan också kontrollera ord (på finska) här:

[Uraohjauksen sanasto helpolla suomen kielellä \(Keuda 2021\).](#)

ORD, TERM, BEGREPP	FÖRKLARING
Att verka i arbetslivet, obligatoriska studier 2 kp	I arbetet och i livet behöver du ha kunskaper och färdigheter gällande arbetslivet: <ul style="list-style-type: none">- medlem i en arbetsgemenskap (till exempel arbetstagarens och arbetsgivarens rättigheter och skyldigheter)- interaktion och grupper i arbetet- arbetsuppgifter i den egna branschen och att hitta en arbetsplats.
Att verka i samhället och som medborgare, obligatoriska studier 2 kp	I arbetet och i livet behöver du ha kunskaper och färdigheter gällande samhället och arbetslivet: <ul style="list-style-type: none">- samhälle: du deltar och påverkar i samhället- din egen bransch i samhället- samhällsutvecklingen och den ekonomiska utvecklingen.
Attityd	Attityd innebär vad du tänker och känner om olika saker. Attityden kan vara positiv eller negativ. Du har till exempel en positiv attityd , när du tänker att något går bra. Då är du positiv .

	<p>Du har en negativ attityd, när du tänker att något går dåligt. Då är du negativ.</p> <p>Attityden påverkar hur människan betar sig.</p> <p>Var flitig och vänlig på arbetsplatsen. Det kan påverka så du får jobb där efter studierna.</p>
<p>Bedömning, bedömning av yrkesprov</p>	<p>Bedömning är det när läraren tar reda på hur bra du kan en sak.</p> <ul style="list-style-type: none"> • I yrkesinriktade examensdelar utför du ett yrkesprov i arbetet, alltså du gör ett yrkesprov från början till slut. Läraren och arbetsplatshandledaren bedömer vad du kan. De mäter och bedömer hur skicklig du är i yrket, alltså din yrkesskicklighet. • I gemensamma examensdelar bedömer GEM-lärare kunnandet: du gör till exempel uppgifter, ett prov eller visar kunnandet på en arbetsplats. <p>Bedömningskriterierna berättar vad du måste kunna. Du får ett vitsord, alltså en prestation</p>

	<p>utgående från bedömningskriterierna.</p> <p>Vitsordet eller prestationen kan vara en siffra eller en annan anteckning.</p> <p>I yrkesutbildningen är vitsorden 1–5.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Det högsta vitsordet är 5 Det betyder berömliga. • Vitsorden 3–4 är goda. • Vitsorden 1–2 är nöjaktiga. <p>Du kan förnya ett yrkesprov, om du får underkänt vitsord i yrkesprovet.</p> <p>Övriga anteckningar är olika i olika skolor, Till exempel:</p> <ul style="list-style-type: none"> • GK: Du har uppnått målen. • UK: Prestationen är inte klar. <p>Se: yrkesprov. Se: bedömning av kunnande.</p>
Bedömningskriterier	<p>Bedömningskriterierna berättar vad du ska kunna i GEM-studierna.</p> <p>Läraren jämför ditt kunnande med bedömningskriterierna. Sedan får du en bedömning, alltså en prestation.</p> <p>Läraren skriver en siffra i Wilma eller i ett annat elektroniskt system i din skola.</p> <p>Vid bedömningen utför du till exempel</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • ett yrkesprov • ett prov • ett test • en uppgift. <p>Bedömningskriterierna är de samma i alla yrkesskolor i Finland.</p> <p>Se: bedömning.</p>
Delexamen	<p>Se: Examensdel.</p> <p>Se: Studier av examensdel.</p>
Erkänna kunnande, alltså erkännande av kunnande	<p>Se: Erkännande av kunnande</p>
Erkännande av kunnande	<p>Du har redan studerat andra examina.</p> <p>Du har betyg över dem och vitsord i betygen.</p> <p>Erkännande av kunnande:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Läraren identifierar ditt kunnande: du visar dina betyg. 2. Läraren jämför examensgrunderna med dina betyg. Det finns noggranna anvisningar om skolbetyg. Läraren ger dig mer information om dem. 3. Läraren överför vitsord från ett gammalt betyg till denna examen, när examensgrunderna för betyget ännu är i kraft (giltiga). <p>ELLER</p>

	<p>Du får anvisningar om bedömning av kunnandets motsvarighet och aktualitet när examensgrunderna för betyget inte längre är i kraft (giltiga).</p> <p>Se: giltighet.</p> <p>Kunnandets motsvarighet = kunnandet motsvarar examensgrunderna.</p> <p>Aktualitet = ditt kunnande är aktuellt, alltså du vet och kan sakerna nu.</p> <p>Erkännande av kunnande betyder att du inte studerar sådant som du redan kan Då kan din studietid förkortas.</p> <p>Orden identifiering och erkännande är ganska lika. Var noggrann, eftersom orden betyder olika saker!</p>
Examen	<p>En examen kan vara</p> <ul style="list-style-type: none"> • en yrkesinriktad grundexamen • en yrkesexamen • en specialyrkesexamen. <p>Examina finns i yrkesskolan, men också i gymnasiet, yrkeshögskolan och universitetet.</p> <p>Examen = hela utbildningen i en viss bransch.</p>

Examensdel	<p>Examen är en stor helhet med många delar. Delarna är examensdelar.</p> <p>En examensdel är alltså en del, som du behöver kunna i examen och i yrket.</p> <p>I en yrkesinriktad grundexamen finns det</p> <ul style="list-style-type: none">• yrkesinriktade examensdelar• gemensamma examensdelar (GEM). <p>Alla har de examensdelar.</p> <p>En yrkesinriktad grundexamen har sammanlagt 180 kp.</p> <p>Yrkesinriktade examensdelar betyder studier av olika saker i yrket. Då studerar till exempel en studerande inom byggnadsbranschen hur man gör en husvägg.</p> <p>Delområden i en gemensam examensdel är till exempel språk, matematik eller kunnande om arbetsliv. Dessa examensdelar är samma i alla yrken.</p> <p>Du kan studera en hel examen eller endast examensdelar.</p> <p>Se: yrkesinriktade examensdelar. Se: gemensamma examensdelar (GEM) Se: Studier av examensdel</p>
------------	--

<p>Examensgrunder</p>	<p>Examensgrunderna berättar vilka saker som hör till en examen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • examensdelar • krav på yrkesskicklighet, alltså saker som du måste kunna i yrkesinriktade examensdelar • mål för kunnande, alltså saker som du måste kunna i GEM-studier. • yrkesprov och påvisande av kunnandet • bedömning. <p>I Finland är examensgrunderna likadana för alla studerande som studerar samma examen.</p> <p>Du hittar examensgrunderna på nätet: Yrkesutbildning - eGrunder (opintopolku.fi)</p> <p>Instruktioner för sökning på nätet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Använd det officiella namnet på examen, till exempel "Grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen". • Du får många alternativ. • Välj det som har det senaste datumet, till exempel "Träder i kraft 1.8.2024". <p>Du får dina egna examensgrunder också av läraren.</p>
<p>Främjande av hållbar utveckling, obligatoriska studier 1 kp</p>	<p>I arbetet och i livet behöver du ha kunskaper och färdigheter om en hållbar framtid:</p> <ul style="list-style-type: none"> - hållbar utveckling: naturen och miljön börjar må bättre, och människornas välbefinnande förbättras

	<ul style="list-style-type: none"> - effektiv verksamhet: energi och material sparas.
Fysikaliska och kemiska fenomen och tillämpning av dem, obligatoriska studier 2 kp	<p>I arbetet och i livet behöver du kunskaper och färdigheter i fysik och kemi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - fysikens lagar i arbetet och vardagen. - elsäkerhet. - kemiska fenomen i arbetet och vardagen. - kemikaliesäkerhet.
Färdigheter i studie- och karriärplanering, obligatoriska studier 1 kp	<p>I studierna och i livet behöver du ha planering:</p> <ul style="list-style-type: none"> - planering av dina studier och studiernas framskridande - planering av framtiden: arbete och fortsatta studier.
Företagsamhet och företagarinriktad verksamhet, obligatoriska studier 1 kp	<p>I arbetet och i livet behöver du ha kunskaper och färdigheter om företag:</p> <ul style="list-style-type: none"> - arbetet i företag - företagets affärsidé: du planerar en affärsidé.
Förvärvande av kunnande	<p>Studierna är förvärvande av kunnande. Då studerar och övar du mer kunskaper och färdigheter.</p> <p>Förvärvande av kunnande = Du förvärvar kunnande, alltså studerar och övar kunskaper och färdigheter.</p> <p>Du förvärvar kunnande i skolan och på arbetsplatsen</p> <p>Se: lärande i arbetslivet (lärande på en arbetsplats).</p>

<p>GEM: Gemensamma examensdelar Kunnande i kommunikation och interaktion, obligatoriska studier 12 kp</p>	<p>GEM-studier som har att göra med kommunikation:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Modersmålet för svenskspråkiga (Kommunikation och interaktion på modersmålet, svenska) ELLER S2 alltså svenska som andra språk (Kommunikation och interaktion på modersmålet, svenska som andra språk) - Finska (Kommunikation och interaktion på det andra inhemska språket) - Engelska eller annat främmande språk (Kommunikation och interaktion på ett främmande språk) - Färdigheter i informationsteknik (Verksamhet i den digitala miljön) - Färdigheter i kreativt och konstnärligt uttryck (Konst och kreativt uttryck).
<p>Gemensamma examensdelar (GEM)</p>	<p>I de gemensamma examensdelarna finns det kunskaper och färdigheter som alla behöver i arbetet och i livet.</p> <p>De gemensamma examensdelarna har förkortningen GEM.</p> <p>Det finns tre examensdelar av dem:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kunnande i kommunikation och interaktion (obligatoriska studier 12 kp) • Kunnande i matematik och naturvetenskaper (obligatoriska studier 6 kp) • Kunnande om samhälle och arbetsliv (obligatoriska studier 9 kp). <p>GEM är sammanlagt 35 kp:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Obligatoriska GEM-studier är 27 kp. • Valbara GEM-studier är 8 kp. Du måste studera 8 kp valbara GEM-studier. • Du väljer dem bland skolans alternativ. <p>Du studerar GEM</p> <ul style="list-style-type: none"> • i grupp i skolan • hemma på datorn • på datorn i skolan, läraren hjälper. <p>Du kan senare söka till fortsatta studier, när du har fått en hel examen färdig, alltså också GEM-studierna.</p> <p>Fortsatta studier är studier på en yrkeshögskola (YH) eller ett universitet.</p> <p>Yrkesexamina och specialyrkesexamina har inga GEM-studier.</p>
<p>Gemensamma examensdelar (GEM), valbara studier 8 kp</p>	<p>GEM har</p> <ul style="list-style-type: none"> •obligatoriska GEM-studier 27 kp. •valbara GEM-studier 8 kp. <p>Du måste studera 8 kp valbara GEM-studier. Du väljer dem bland skolans alternativ. Skolan har alternativ som ofta har 3 kp.</p> <p>Välj valbara studier som ökar kunskandet och intresserar dig.</p>

	<p>Fråga hjälp i valet av läraren och studiehandledaren.</p>
<p>Grundexamen, yrkesinriktad grundexamen</p>	<p>En yrkesinriktad grundexamen är en examen från en yrkesskola. Ofta använder man för det bara ordet: grundexamen.</p> <p>Yrkesutbildningen börjar vanligen med en grundexamen. I en yrkesinriktad grundexamen studerar du de viktigaste sakerna i ett yrke.</p> <p>En grundexamen passar för dig, när</p> <ul style="list-style-type: none"> • du inte har ett yrke • du inte har arbetserfarenhet i ett arbete som du vill ha. <p>Det finns grundexamina för olika branscher, till exempel</p> <ul style="list-style-type: none"> • grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen, närvårdare • grundexamen inom byggnadsbranschen, husbyggare • andra grundexamina för olika branscher. <p>En grundexamen har 180 kompetenspoäng (kp). Du får ett grundexamensbetyg, när du har studerat alla saker, alltså alla examensdelar i en examen.</p> <p>Kp = kompetenspoäng, berättar hur mycket du studerar i en examen.</p> <p>Se: examen. Se: examensdelar.</p>

Handledning	<p>Handledning innebär hjälp, råd och stöd. Handledningen hjälper dig så du kommer vidare i studierna.</p> <p>Du får handledning till exempel av läraren eller studiehandledaren. På arbetsplatsen får du handledning av arbetsplatshandledaren.</p> <p>Till handledningen hör respons. Handledaren berättar vad du redan är bra på och vad du ännu måste öva mer. Responsen är viktig i lärandet: lyssna på den.</p> <p>Se: respons.</p>
Identifiera kunnande, alltså identifiering av kunnande	Se: Identifiering av kunnande.
Identifiering av kunnande	<p>Läraren identifierar, alltså tar reda på vad du redan kan:</p> <ul style="list-style-type: none"> •Visa alla dina betyg. •Berätta vilka arbeten du redan har haft. •Visa arbetsintyg. •Berätta vad du har för hobbyer. •Berätta vad du är bra på. <p>Exempel</p> <p>1. Du har många månader arbetat på ett kafé.</p>

2. Du har ett arbetsintyg.
3. Läraren identifierar att du har arbetserfarenhet.
4. Arbetserfarenheten och kunnandet passar ihop med en yrkesinriktad examensdel.
5. Du får anvisningar för hur du kan visa kunnandet och hur ditt kunnande bedöms.
6. Du gör till exempel ett yrkesprov.
7. Om du kan alla krav på yrkesskicklighet får du en bedömning av examensdelen, alltså ett vitsord.

ELLER

Om du inte kan alla krav på yrkesskicklighet får du anvisningar för vad du ska studera mer.

Du får ännu inte någon bedömning, alltså något vitsord för examensdelen.

I början av studierna **identifierar** läraren eller studiehandledaren ditt kunnande vid en PUK-diskussion. Efter det blir det klart, om ditt kunnande kan **erkännas utgående från examensbetyg**, som du redan har.

Orden **identifiering** och **erkännande** är ganska lika.

Var noggrann, eftersom orden betyder olika saker!

<p>Karriärplan</p>	<p>Karriären är yrket, arbetet och andra färdigheter som du har.</p> <p>Karriärplanen är en plan för vad du vill göra efter studierna.</p> <p>Alternativ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Du börjar arbeta. • Du grundar ett företag. • Du fortsätter studera på en yrkeshögskola eller ett universitet. • Du utvecklas i ditt yrke och får nya arbetsuppgifter. <p>Karriärplanen hjälper dig. Du kan till exempel få ett jobb, när du planerar.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vad måste du kunna för att få ett jobb som du vill ha? • Vad måste du studera för att få ett sådant jobb? <p>Du gör karriärplanen i PUK tillsammans med läraren eller studiehandledaren.</p> <p>Se: PUK.</p>
<p>Kompetensområde</p>	<p>En del yrkesinriktade grundexamina har kompetensområden.</p> <p>Kompetensområde betyder examensdelar, i vilka du ökar och fördjupar kunnandet i den egna branschen.</p>

	<p>Du väljer kompetensområde under studierna. Läraren berättar mer om detta för dig.</p>
Kompetenspoäng (kp)	<p>Antalet kompetenspoäng berättar hur omfattande studierna eller en examen är. Till exempel:</p> <ul style="list-style-type: none"> • En yrkesinriktad grundexamen har 180 kp. • En yrkesexamen har 120 eller 150 kp. • En specialyrkesexamen har 180 kp. <p>Ett års studier är cirka 60 kp. Det innebär att en yrkesinriktad grundexamen tar cirka 3 år. Den studerande kan också bli klar i långsammare eller snabbare takt.</p>
Konst och kreativt uttryck, obligatoriska studier 1 kp	<p>I arbetet och i livet behöver du ha kreativitet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Du vet vilken betydelse kulturen har i arbetet och i livet. - Du uttrycker dig själv genom konst och kreativt uttryck.
Krav på yrkesskicklighet	<p>Yrke = Det yrke som du nu studerar.</p> <p>Färdighet = Du kan en sak, när du har studerat och övat. Du behöver ha många färdigheter i ett yrke.</p> <p>Krav = Du måste kunna.</p> <p>Krav på yrkesskicklighet är saker som du behöver kunna i det här yrket. Varje yrkesinriktad grundexamen och</p>

	<p>varje yrkesinriktad examensdel i dem har egna, särskilda krav på yrkesskicklighet.</p> <p>Se: examensgrunder. Se: yrkesinriktad grundexamen. Se: examensdel.</p>
Kunnande	<p>Kunnande är kunskaper, färdigheter och studier, som du redan har.</p> <p>Kunnande = saker, kunskaper och färdigheter som du redan kan.</p>
Kunnande i kommunikation och interaktion på modersmålet, svenska ELLER svenska som andra språk, obligatoriska studier 4 kp	<p>I arbetet och i livet behöver du färdigheter i svenska språket:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Du kan interaktion: tala, lyssna, diskutera, motiveringar osv. - Du läser och sammanfattar olika texter och bedömer informationens tillförlitlighet. - Du skriver olika texter.
Kunnande i kommunikation och interaktion på det andra inhemska språket, finska, obligatoriska studier 2 kp.	<p>I arbetet och i livet behöver du färdigheter i finska:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Du läser texter i ditt yrke. - Du skriver och talar texter i ditt yrke.
Kunnande i kommunikation och interaktion på ett främmande språk, obligatoriska studier 3 kp	<p>I arbetet och i livet behöver du färdigheter i ett främmande språk (engelska):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Du skriver och talar texter i ditt yrke. - Du läser texter i ditt yrke. - Du söker och utvärderar information på ett främmande språk - Du vet hur kulturen

	påverkar en människa.
Kunnande i matematik och naturvetenskaper, obligatoriska studier sammanlagt 6 kp.	GEM-studier i matematik och naturvetenskaper: <ul style="list-style-type: none"> - Matematik (Matematik och tillämpad matematik) - Fysik och kemi (Fysikaliska och kemiska fenomen och tillämpning av dem).
Kunnande om samhälle och arbetsliv, obligatoriska studier 9 kp	GEM-studier om samhälle och arbetsliv: <ul style="list-style-type: none"> - Kunnande om samhälle (Att verka i samhället och som medborgare) - Kunnande om arbetsliv (Att verka i arbetslivet) - Planering av studier och karriär (Färdigheter i studie- och karriärplanering) - Företagsamhet (Företagsamhet och företagarinriktad verksamhet) - Motion och hälsokunskap (Upprätthållande av arbetsförmågan och välbefinnandet) - Kunnande om en hållbar framtid: skydd av miljöns och människans välfärd (Främjande av hållbar utveckling).
Lärande i arbetslivet, lärande i arbetet	Lärande i arbetslivet betyder att du utför arbete på en arbetsplats och samtidigt <ul style="list-style-type: none"> •studerar du och lär dig yrket •bekantar du dig med arbetsplatser och arbetsgivare. <p>Det finns två sätt att lära sig i arbetslivet:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.utbildningsavtal 2.läroavtal.

	<p>För lärande i arbetslivet kan olika skolor ha olika förkortningar.</p> <p>Se: utbildningsavtal. Se: läroavtal.</p>
Läroanstalt	<p>I läroanstalten undervisar och utbildar man studerande. Läroanstalt betyder ofta detsamma som skola. Många läroanstalter har ordet "institut" i namnet.</p> <p>Yrkesläroanstalt = yrkesinstitut, = yrkesskola.</p>
Läroavtal	<p>Läroavtal betyder att du studerar ett yrke på en arbetsplats. Du får lön för arbetet.</p> <p>Du måste själv hitta en arbetsplats. Läroanstalten, arbetsplatsen och du ingår ett läroavtal.</p> <p>Se även: utbildningsavtal.</p>
Matematik och tillämpad matematik, obligatoriska studier 4 kp	<p>I arbetet och i livet behöver du matematik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - beräkningar som hör till yrket - omvandling - procenträkning - ekvationer - geometri - ekonomisk matematik - statistik.

Mål för kunnandet	<p>GEM-studierna har mål för kunnandet.</p> <p>De berättar vad du måste kunna i GEM-studierna.</p> <p>Se: Gemensamma examensdelar (GEM).</p>
Obligatoriska examensdelar	<p>I obligatoriska examensdelar lär du dig viktiga grundläggande saker i ett yrke.</p> <p>Dem kan man inte själv välja.</p> <p>Obligatoriska examensdelar = grundläggande saker som du måste kunna.</p> <p>Se även: valbara examensdelar.</p>
Personlig tillämpning	<p>Personlig tillämpning betyder att en sak är egen och annorlunda, personlig för var och en.</p> <p>Studierna tillämpas personligt.</p> <p>Tillsammans med läraren eller studiehandledaren gör du då upp en plan för hur du ska lära dig kunskaper och färdigheter.</p> <p>Planen förkortas PUK.</p> <p>I planen har det antecknats saker om hur du bäst lär dig.</p> <p>Därför kan din plan vara annorlunda än andra studerande har.</p> <p>Se: PUK</p>
PUK	<p>PUK är en plan för dina studier.</p>

Den kan vara annorlunda än andra studerandes planer.

Förkortningen PUK betyder

personlig

utvecklingsplan

för **kunnandet**:

- **P**ersonlig = din egen
- **U**tveckling = kunskaper och färdigheter som du behöver mer av
- **P**lan = vad du studerar, hur du studerar, och hur lång tid studierna tar
- **K**unnande = kunskaper och färdigheter som du redan har.

Din egen lärare eller studiehandledare kommer överens om en PUK-diskussion med dig,

Då planerar ni tillsammans

studierna av examensdelar, alltså PUK.

Läraren skriver in i PUK i Wilma:

- Vad och när studerar du?
- Vad måste du lära dig?

Läs PUK,

alltså planen för dina studier i Wilma.

I PUK ser du

vad måste du studera

för att bli klar med examen.

Observera: din skola kan ha

ett annat elektroniskt system än Wilma.

PUK finns alltid i din skolas

elektroniska system.

<p>Påvisande av kunnande</p>	<p>I yrkesinriktade examensdelar visar du i arbete och arbetsuppgifter vad du kan.</p> <p>I yrkesprovet jämför läraren och arbetsplatshandledaren ditt kunnande med kraven på yrkesskicklighet.</p> <p>Också i GEM-studier visar du kunnande. Du gör till exempel uppgifter och prov. GEM-lärarna jämför ditt kunnande med mål för kunnande i GEM-studier.</p> <p>Se: yrkesprov. Se: krav på yrkesskicklighet. Se: påvisande av kunnande, Se: Gemensamma examensdelar (GEM).</p>
<p>Respons</p>	<p>Respons är det att någon berättar för dig,</p> <ul style="list-style-type: none"> • vad du redan kan bra • vad du ännu behöver öva • hur du kan lära dig mer. <p>Du har rätt att få respons på vad du har lärt dig.</p> <p>Respons ger till exempel arbetsplatshandledaren och lärarna.</p> <p>Lyssna på responsen: den är viktig. Responsen hjälper dig att utvecklas till en bra arbetstagare.</p>
<p>S2-stöd</p>	<p>S2 = svenska som andra språk. Svenska är inte ditt modersmål.</p>

	<p>Stöd = hjälp, handledning</p> <p>S2-stöd = en lärare i svenska hjälper dig.</p> <p>Du kan få stöd i studierna i svenska (eller finska). S2-stödet hjälper dig att komma vidare i dina studier.</p> <p>Du kan få S2-stöd till exempel</p> <ul style="list-style-type: none"> • i en egen S2-grupp • i en stödverkstad, där en S2-lärare är med.
Självbedömning	<p>Självbedömning betyder att du själv tänker efter och bedömer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vad kan du bra? • Vad behöver du lära dig mer? <p>Läs examensgrunderna, när du gör självbedömningen. I dem kan du se vilka krav och mål för kunnandet det finns i yrket. Du ser också vad du ännu måste lära dig och öva mer.</p> <p>Se: examensgrunder.</p>
Speciallärare	<p>Specialläraren hjälper dig med uppgifterna och studierna, när du har inlärningssvårigheter.</p>
Specialyrkesexamen	<p>De som har stor arbetserfarenhet och</p>

	<p>mycket kunnande studerar en specialyrkesamen.</p> <p>Den studerande får mer kunskaper och färdigheter i yrket. Hen måste kunna de svåraste arbetena i yrket.</p> <p>Exempel:</p> <ul style="list-style-type: none"> • En närvårdare kan studera en specialyrkesexamen i äldreomsorg. • En husbyggare kan studera en specialyrkesexamen för arbetsledningen inom byggnadsbranschen. <p>En specialyrkesexamen kan avläggas med utbildningsavtal eller läroavtal.</p> <p>En specialyrkesexamen har inga GEM-studier.</p> <p>Se: utbildningsavtal. Se: läroavtal.</p>
Studiehandledare	<p>Studiehandledaren hjälper dig. Med studiehandledaren kan du diskutera alla saker som har med studierna att göra.</p> <p>Studiehandledaren handleder till exempel så att:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ni tillsammans planerar dina studier • Hen hjälper när du väljer studier. • Ni diskuterar vad du vill studera mer. • Ni funderar vad du vill göra i framtiden.

<p>Studieplan personlig studieplan</p>	<p>Tillsammans med läraren eller studiehandledaren gör du upp en plan för studierna, alltså en PUK.</p> <p>Se: PUK.</p>
<p>Studier av examensdel</p>	<p>Du studerar kunskaper och färdigheter i endast en eller flera examensdelar.</p> <p>Din studietid är då kortare än för en studerande som avlägger hela examen.</p> <p>Studier av examensdel passar, om</p> <ul style="list-style-type: none"> • du redan har en yrkesutbildning och vill lära dig mer • du redan har jobb och vill lära dig mer i yrket • du vill utbilda dig i en ny bransch, men inte vill avlägga en hel examen. • du har svårt att lära dig • du inte ännu kan svenska så bra. <p>Du kan senare studera hela examen. Det avtalas i PUK.</p>
<p>Studieväg</p>	<p>Studievägen är en plan för hur dina studier framskrider. Du gör upp planen tillsammans med läraren eller studiehandledaren vid en PUK-diskussion.</p> <p>Varje studerande har en egen studieväg, alltså en plan för studierna. En studerande studerar till exempel</p>

	<p>mycket i skolan, men en annan studerar mycket på arbetsplatsen.</p> <p>Se: PUK.</p>
Stöd	<p>Stöd = hjälp, som hjälper dig</p> <p>Du kan få stöd under studietiden så att dina studier går bra. Det kan till exempel vara stöd i svenska eller i matematik.</p> <p>Du får ett sådant stöd som du behöver.</p>
Särskilt stöd	<p>Läraren och specialläraren bedömer om du behöver särskilt stöd. Du får särskilt stöd, när det fattas ett officiellt beslut om särskilt stöd för dig.</p> <p>Särskilt stöd betyder att du får du mer hjälp av lärarna och av andra som arbetar i skolan.</p>
Tidigare kunnande	<p>Kunskaper och färdigheter som du redan kan. Saker som du redan kan göra.</p> <p>Du har betyg eller visar vad du redan kan.</p>
Upprätthållande av arbetsförmågan och välbefinnandet,	<p>I arbetet och i livet behöver du ha kunskaper och färdigheter om motion och hälsa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - motion: du orkar i arbetet och i studierna, och mår bra

obligatoriska studier 2 kp	- hälsa: du har omsorg om din egen hälsa.
Utbildningsavtal	<p>Under ett utbildningsavtal arbetar du på en arbetsplats.</p> <p>Det är en del av studierna.</p> <p>Du får ingen lön för arbetet.</p> <p>Avtalet görs upp av läroanstalten och arbetsplatsen.</p> <p>Se även: läroavtal.</p>
Utexaminering, att utexamineras	<p>Du utexamineras när du har studerat en hel examen.</p> <p>Du har då avlagt examen.</p> <p>Du får ett betyg och kan söka en arbetsplats.</p> <p>Om du har studerat endast en eller några examensdelar, får du betyg för dem.</p> <p>Du blir klar med examensdelar.</p>
Utgångsnivå	<p>Utgångsnivå betyder kunnande som du har i början.</p> <p>I början av studierna gör du ett test.</p> <p>Testet berättar hur du kan läsa, skriva och räkna.</p> <p>Testet berättar också om du till exempel behöver hjälp i svenska eller i matematik.</p>
Valbara examensdelar	I en examen finns det studier som du kan välja från examensgrunderna.

	<p>Läraren eller studiehandledaren hjälper dig att välja dem.</p> <p>Se: examensgrunder.</p> <p>Se även: obligatoriska examensdelar.</p>
<p>Verksamhet i den digitala miljön, obligatoriska studier 2 kp</p>	<p>I arbetet och i livet behöver du färdigheter i informationsteknik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Du använder enheter och program (till exempel Word, Excel, PowerPoint; Internet) - Du använder informationsteknik säkert.
<p>Verksamhetsenhet / campus</p>	<p>Läroanstalten eller skolan kan ha undervisning på många olika ställen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Verksamhetsenheter betyder skolans byggnader på olika platser. Verksamhetsenheterna har egna adresser. • Campus är en helhet, dit vissa verksamhetsenheter hör.
<p>Yrkesexamen (ye)</p>	<p>En yrkesexamen är en examen i en yrkesskola. Den passar för människor som har arbetserfarenhet från den egna branschen åtminstone 3 år.</p> <p>En yrkesexamen ökar, förstärker och fördjupar kunnandet. Det är en tilläggsutbildning som ger tilläggskompetens.</p> <p>Exempel:</p> <ul style="list-style-type: none"> • En närvårdare har först avlagt en yrkesinriktad grundexamen.

	<p>Efter det kan hen studera en yrkesexamen för fotvårdare.</p> <ul style="list-style-type: none"> • En husbyggare kan efter grundexamen studera en yrkesexamen för tillverkning av betongprodukter <p>Yrkesexamen kan avläggas med utbildningsavtal eller läroavtal.</p> <p>En yrkesexamen har inga GEM-studier.</p> <p>Se: utbildningsavtal. Se: läroavtal.</p>
Yrkesinriktad grundexamen	<p>En yrkesinriktad grundexamen är en examen i en yrkesskola.</p> <p>Yrkesutbildningen börjar vanligen med en grundexamen. I en yrkesinriktad grundexamen studerar du de viktigaste sakerna i ett yrke.</p> <p>En grundexamen passar för dig, när</p> <ul style="list-style-type: none"> • du inte har ett yrke • du inte har arbetserfarenhet i ett arbete som du vill ha. <p>Grundexamina finns för olika branscher, till exempel</p> <ul style="list-style-type: none"> • grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen, närvårdare • grundexamen inom byggnadsbranschen, husbyggare, och

	<ul style="list-style-type: none"> • andra grundexamina för olika branscher. <p>En grundexamen har 180 kompetenspoäng (kp).</p> <p>Du har en yrkesinriktad grundexamen, när du har klarat av alla studier och får ett betyg på det.</p> <p>Kp = kompetenspoäng, berättar hur mycket du studerar i en examen.</p> <p>Se: grundexamen. Se: examen. Se: yrkesinriktade examensdelar, examensdelar.</p>
Yrkesinriktade examensdelar	<p>En grundexamen har yrkesinriktade och gemensamma examensdelar.</p> <p>En stor del är yrkesinriktade examensdelar: 145 kp.</p> <p>I yrkesinriktade examensdelar studerar du saker, kunskaper och färdigheter i yrket. Du behöver dem i arbetet.</p> <p>Läs om yrkesinriktade examensdelar <u>i examensgrunderna</u>.</p> <p>Se: kp. Se: examensdelar. Se: examensgrunder.</p>
Yrkesläroanstalt, yrkesskola, yrkesinstitut,	Läroanstalt, alltså yrkesskola, där man undervisar och utbildar studerande i yrken.

"yrkis"	Det betyder ofta detsamma som skola.
Yrkesprov, alltså att påvisa kunnandet	<p>Läraren säkerställer att du har lärt dig kunskaperna och färdigheterna i en examensdel.</p> <p>Sedan kommer du överens med läraren och arbetsplatsen att du gör ett yrkesprov.</p> <p>I yrkesprovet visar du vad du kan i en yrkesinriktad examensdel.</p> <p>Examensdelen bedöms, alltså du får ett vitsord, en siffra.</p> <p>Yrkesprovet utför du vanligen på en arbetsplats.</p> <p>I yrkesprovet utför du arbete och riktiga arbetsuppgifter, som du först har lärt dig och övat på arbetsplatsen.</p> <p>Yrkesprovet kan ta flera dagar.</p> <p>Påvisande av kunnande = Du visar att du kan kraven på yrkesskicklighet i examensdelen.</p> <p>Avläggande av yrkesprov, avlägga yrkesprov = Du gör ett yrkesprov från början till slut.</p> <p>Se: bedömning.</p>
Yrkesprovsplan	Du måste planera ett yrkesprov innan du gör, alltså avlägger det.

Gör tillsammans med arbetsplatshandledaren
upp en plan för yrkesprovet.
när du kan arbetet och arbetsuppgifterna.
Också läraren hjälper dig
när du uppgör planen.

Yrkesprovsplanen innehåller:

- Vilka saker gör du i arbetet?
- Vilket kunnande visar du i yrkesprovet?

Skriv eller berätta
den färdiga planen för läraren.

Tämä materiaali on tuotettu VIERKO-hankkeessa vuonna 2024.

VIERKO on toteutettu Opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2023 myöntämällä ammatillisen koulutuksen strategiarahoituksella. VIERKO on kuudenkymmenen kahden (62) koulutuksen järjestäjän yhteisponnistus. Työtä on koordinoanut Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä Keuda.

Hankkeessa on kehitetty vieraskielisen koulutuksen laatua ja kotimaisten kielten opetuksen tarjontaa ammatillisessa koulutuksessa.

Lisätietoa:

<https://www.keuda.fi/keuda/hankkeet/vierko/>

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Oppimateriaalit:

[CC BY-SA 4.0 Deed](#) | [Nimeä-JaaSamoin 4.0 Kansainvälinen](#) | [Creative Commons](#)